

Beleidskader Zwemmen 2015-2025

Gemeente Rotterdam
April 2015

Voorwoord

Zwembaden: ze zijn er voor iedereen!

Wie herinnert zich het niet... de eerste slagen in het zwembad. Geen grond onder de voeten en zelf je weg banen door het water. Menigeen heeft dat gedaan onder aansporing van een badjuf of -meester. Na een tijdje was de spanning voorbij en werd zwemmen een leuke en sportieve bezigheid. Heerlijk, en nuttig bovendien voor wie eens onvrijwillig in het water terecht zou komen.

Als wethouder maak ik nu een andere kant van het zwemmen mee. Ook zwembaden hebben immers beleid nodig. We moeten nadenken over openingstijden, doelgroepen, activiteiten, faciliteiten, onderhoud, beheer en zo meer. Voorheen waren de deelgemeenten hiervoor de eerst aangewezen bestuurslaag. Nu is het zwembadbeleid een zaak die we stadsbreed benaderen om zoveel mogelijk Rotterdammers goed te kunnen bedienen. Dat maakt een nieuw beleidskader nodig.

Dit beleidskader ligt nu voor u. We hebben op allerlei terreinen nieuwe keuzes gemaakt. Ik ben blij dat we dit hebben kunnen doen met de actieve en betrokken inbreng van onze partners, zoals de KNZB, Sportfondsen, Rotterdam Sportsupport en tal van verenigingen. Het resultaat is ernaar. We kunnen met een stadsbreed perspectief de Rotterdamse zwembadliefhebbers prima bedienen, onder meer wat betreft spreiding en doelgroepgebruik van de Rotterdamse zwembaden. We hebben een heldere keuze gemaakt voor kwaliteit boven kwantiteit.

Graag nodig ik u uit dit beleidskader in te duiken en te lezen wat we de komende jaren willen bereiken met onze zwembaden. Dat is eerst en vooral: faciliteren van de behoefte van Rotterdammers om lekker te zwemmen: als sport, als noodzaak en vooral als een plezierige en gezonde bezigheid. En natuurlijk hoop ik dat deze nota u vervolgens verleidt om snel een echte duik te nemen in een van onze prachtige zwembaden!

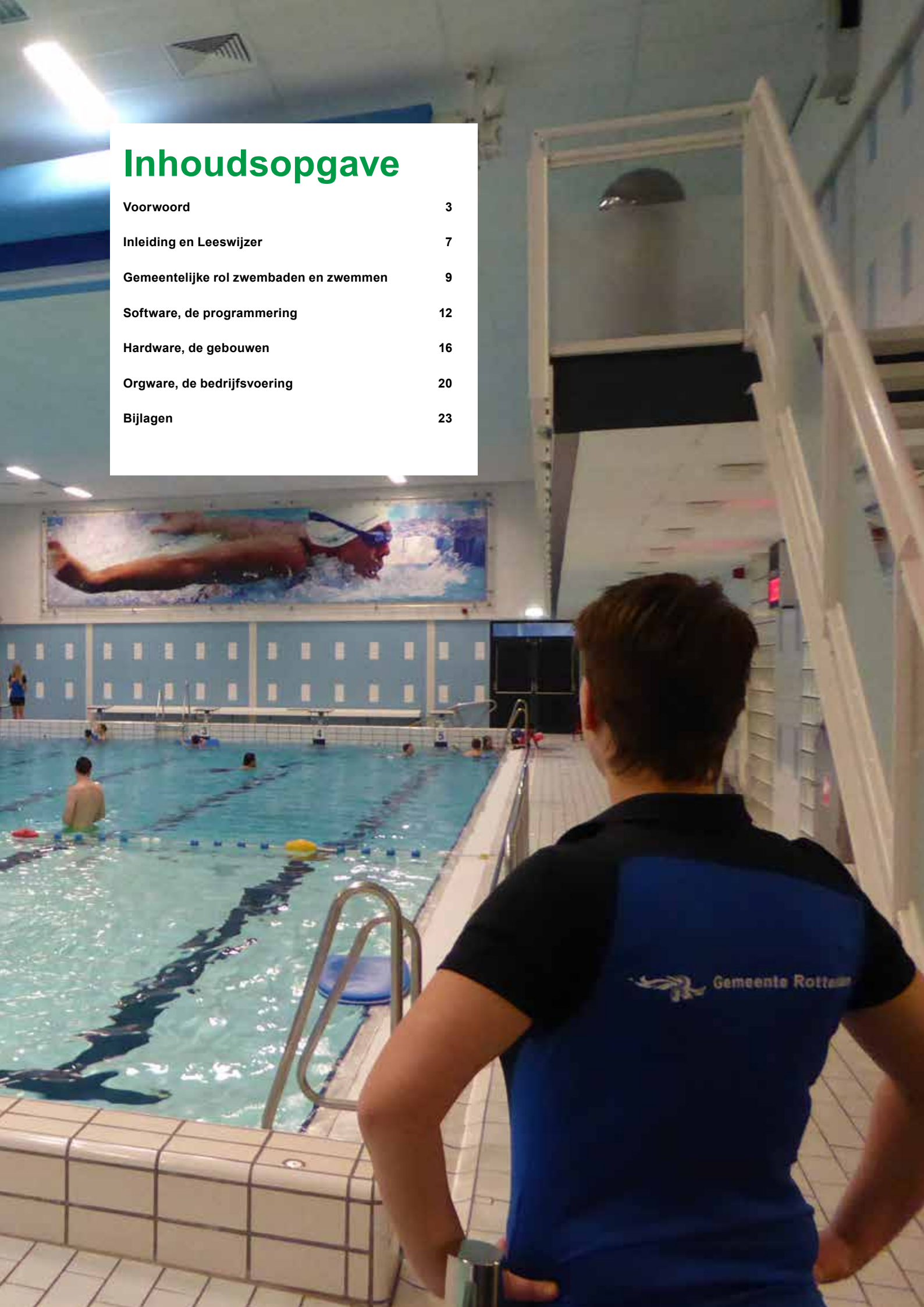
Adriaan Visser
wethouder

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding en Leeswijzer	7
Gemeentelijke rol zwembaden en zwemmen	9
Software, de programmering	12
Hardware, de gebouwen	16
Orgware, de bedrijfsvoering	20
Bijlagen	23

Inleiding en Leeswijzer

Aanleiding

Met de opheffing van de deelgemeenten in 2014 zijn alle bevoegdheden ten aanzien van sportbeleid bij het college ondergebracht en worden alle zwembaden stedelijk aangestuurd. Dat vraagt om een nieuw en omvattend beleidskader waarin we kijken naar:

- de ligging en spreiding van baden;
- optimalisering van de programmering;
- specialisatie van baden;
- onderlinge samenwerking van de zwembadexploitanten;
- en samenwerking met zwemverenigingen.

We nemen ook de gebouwen, de exploitaties, de subsidie-relaties, de marketing en de programmering onder de loep.

Om toekomstige besluiten over vestiging, spreiding, sluiting, exploitatie en beheer beter te kunnen nemen worden in dit beleidskader nieuwe uitgangspunten geformuleerd. Bovendien kunnen op basis van het beleidskader besluiten over openen, sluiten en renoveren van zwembaden met een “overall-blik” worden genomen. Het beleidskader maakt het ook mogelijk om losse vraagstukken rondom de zwemaccommodaties (hardware), zwemprogrammering (software) en bedrijfsvoering (orgware) in samenhang te beoordelen. Het beleidskader heeft hiermee een bredere scope dan het Masterplan Zwembaden uit 2007, dat alleen over hardware handelde.

Missie

De gemeente stelt zich ten doel om de sport- en beweegvraag van de Rotterdammers zo goed mogelijk te ondersteunen en van ruimte te voorzien. Het gaat om faciliteren en accommoderen. Daarmee bevordert de gemeente een aantrekkelijk woonklimaat en voorziet in de behoefte aan ontspanning en gezondheidsbevordering. Rotterdam investeert mede in sportaccommodaties omdat die bijdragen aan de realisatie van maatschappelijke functies zoals sociale cohesie, integratie en (zwem-)veiligheid.

Ambitie

De ambitie van het nieuwe zwembeleid is het zo goed en efficiënt mogelijk aansluiten op behoeften van de Rotterdammers. Dat doen we door de gemeentelijke en door de gemeente gesubsidieerde zwembaden zo optimaal mogelijk te programmeren en daarmee een aantrekkelijk woonklimaat, de zwemveiligheid, de sportparticipatie en de volksgezondheid te bevorderen. Goede gebouwen en efficiënte bedrijfsvoering zijn daarvoor randvoorwaardelijk.

De gemeente wil ook de komende jaren een actieve speler op het terrein van de programmering en de duurzaamheid van zwembaden zijn.

Rol

Gemeentelijke rol

De gemeente heeft een rol in het stichten, onderhouden, zelf exploiteren en subsidiëren van zwembaden. De gemeente Rotterdam biedt daarnaast schoolzwemmen aan om zoveel mogelijk kinderen een zwemdiploma te laten halen en alternatief gymonderwijs te bieden. In de Maasstad, met zoveel open water en een laag niveau zwemvaardigheid, is zwemveiligheid van groot belang. Daarom handhaaft de gemeente de subsidiëring van het schoolzwemmen op basisscholen.

Doelen

Maatschappelijke functies

Het zwembad vervult een sociale functie. Voor verenigings- en recreatieve zwemmers zorgt het voor sociale binding en ontmoeting. Er is in de stad geen recreatieactiviteit die zoveel verschillende leeftijdsgroepen (“een leven lang zwemmen; van baby tot senior”) aantrekt. Zwemmen wordt zelfs even vaak door ouderen als door jongeren beoefend. Groepen met heel verschillende sociaaleconomische en etnische status zwemmen en de activiteit is populair bij zowel mannen als vrouwen. Ook veel mensen met een beperking maken gebruik van het zwembad. Door zijn brede aantrekkingskracht verschildt zwemmen van de meeste andere sport- en beweegactiviteiten.

Zwemmen heeft een positief effect op de gezondheid. Omdat zwemmen niet-blessuregevoelig is, verschillende spiergroepen traint en bovendien goed uitvoerbaar is voor mensen met beperkingen voor andere sporten (zoals overgewicht) is zwemmen een belangrijke beweegactiviteit. Dat komt overigens overeen met het imago van de zwemsport, veel mensen verbinden zwemmen aan werken aan je gezondheid.

Sociaal-economische waarde

Voor het lokale vestigingsklimaat, en daarmee voor het aantrekken en behouden van kansrijke doelgroepen in de stad, is de aanwezigheid van voldoende en kwalitatief goede zwembaden belangrijk.

Ook burgers hechten veel waarde aan zwemmen. Negen van de tien Nederlanders vinden een zwembad een basisvoorziening (24, nummering verwijst naar bijlage 2). In de ordening van belangrijke gemeentelijke voorzieningen staat het zwembad bij de Nederlander op de eerste plaats, vlak voor de bibliotheek maar ruim voor theater, speeltuin, sporthal en buurthuis. Zwemmen staat in de top drie van de meest beoefende sporten in Rotterdam, vooral ook bij mensen die onregelmatig sporten. Voor wekelijkse sporters staat zwemmen op nummer vier na kracht- en conditiefitness en hardlopen (20).

Bedrijfseconomische waarde

De Rotterdamse baden bedienen ongeveer 1,7 miljoen bezoekers per jaar en kosten de gemeente ongeveer € 8,9 mln.

per jaar. Daarin zijn de inkomsten uit kaartverkoop, verhuur, horeca en school- en schoolzwemmen verrekend, maar de kosten voor de ondersteunende functies van de Rotterdamse Serviceorganisatie en de kosten van team- en rayonmanagement bij S&C niet. De baden bieden werkgelegenheid aan ongeveer tweehonderd personeelsleden. De WOZ-waarde peildatum 2014 van de zwembaden is ongeveer € 42 miljoen. Zwembaden zijn echter geen courant vastgoed. De gemeente betaalt ruim vijf euro per zwembadbezoek. De meeste zwembaden zijn van de vroege ochtend tot late avond in gebruik en dat zes of zeven dagen per week.

Monumentale waarde

Het Oostelijk zwembad en het Sportfondsenbad Noord zijn rijksmonument. Deze gebouwen hebben dus naast de economische en maatschappelijke waarde ook een cultuur-historische betekenis.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de geschiedenis van het zwemmen in Nederland en hoe die uitgemond is de huidige rol voor de gemeente Rotterdam. We gaan in op staand beleid en de nieuwe kaders die voortgekomen zijn uit de meerjarenbegroting 2015-2018. Op basis van een sterkte-zwakteanalyse maken we vervolgens keuzes op het terrein van de hardware, software en orgware. Die keuzes werken we in de volgende hoofdstukken uit.

In het hoofdstuk software (de programmering) beschrijven we welke ambities en keuzes er op het gebied van de zwemactiviteiten zijn. Het hoofdstuk hardware gaat over het gewenste aantal baden, de eigendomssituatie en de verschillende exploitanten. In het hoofdstuk orgware beschrijven we de gevolgen voor de bedrijfsvoering en het bestuurlijk toezicht.

In bijlage 1 staat een overzicht van definities en gebruikte begrippen.

De nummers in de tekst verwijzen naar de gebruikte literatuur in bijlage 2.

Gemeentelijke rol zwembaden en zwemmen

Geschiedenis

Rond 1800 ontstaan in Nederland uit particulier initiatief de eerste 'zweminrichtingen' in natuurwater. Ook worden de eerste zwemscholen opgericht en in 1883 wordt in Den Haag het eerste overdekte zwembad van Nederland gebouwd. De overheid maakt zich in die jaren overigens meer druk over de openbare zedelijkheid dan over het recreatieve en gezondheidsbelang van zwemmen. In 1886 wordt het zwemmen toegestaan 'mits van een zwembroek voorzien'. De gemeentelijke betrokkenheid bij het zwemmen neemt sindsdien echter flink toe, ook in Rotterdam.

In 1901 heeft onze gemeente drie gemeentelijke zweminrichtingen in de buitenlucht en in 1903 wordt een drijvend zwembassin in het Mallegat aan de Maashaven geopend. Een zweminrichting aan de Boompjes wordt in 1907 aangekocht. Het Oostelijk Zwembad is in 1932 het eerste overdekte bassin, gevolgd door Sportfondsen Rotterdam Noord in 1937. Overigens niet gesticht door de gemeente, maar door de oorspronkelijk Amsterdamse organisatie Sportfondsen. In 1938 zijn er al vier overdekte zwembaden en achttien buitenbaden. Het aantal buitenbaden neemt af tijdens de oorlogsjaren. Vanaf de jaren vijftig zijn het er nog maar zeven. De gemeentelijke bemoeienis met de baden blijft die jaren nog beperkt.

Dat verandert in 1974 als de gemeente een uitvoerende Dienst voor de Sport en Recreatiebeoefening (DSR) opricht. Voor de ondersteuning van het college is er een gemeentelijke secretariaat afdeling Sport en Recreatie (S&R). DSR en S&R zijn in die periode erg actief in het uitbreiden van het aantal overdekte zwembaden. In de jaren tachtig constateert de gemeente dat de bezetting ervan niet optimaal is, mede omdat er meer recreatieve behoefte is, terwijl de baden nogal 'functioneel' zijn. In de jaren negentig worden dan ook vooral recreatieve voorzieningen toegevoegd. De inzichten veranderen: in deze eeuw ligt de nadruk vooral op het school- en leszwemmen.

Huidige situatie

Rotterdam heeft anno 2014 zestien openbare zwembaden, waarvan twee buitenbaden. Veertien accommodaties daarvan zijn gemeentelijk eigendom, twee zijn er van Sportfondsen. De gemeente exploiteert zelf negen binnenbaden en twee buitenbaden. Maar dat aantal neemt af. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de begroting 2015 besloten de gemeentelijke exploitatie van zwembad Schuttersveld per zomer 2015 te beëindigen. Datzelfde geldt voor de buitenbaden Pernis en Hoek van Holland. Voor deze baden wordt gezocht naar een andere exploitant, bijvoorbeeld in de vorm van een wijkonderneming, gerund door burgers. Vijf van de zestien Rotterdamse baden worden door private partijen geëxploiteerd. In het hoofdstuk hardware staat een toelichting.

De Rotterdamse situatie wijkt in aantal baden, overwegend gemeentelijk eigendom en exploitatie af van het landelijke beeld. In Nederland wordt slechts een derde van de openbare zwembaden gemeentelijk geëxploiteerd en is slechts driekwart van de zwembaden eigendom van een gemeente. Ook bekostigen veel gemeenten het schoolzwemmen niet meer. Rotterdam geeft daarmee niet alleen blijk van een grote betrokkenheid bij het zwemmen, maar hecht ook veel waarde aan de daarmee te bereiken maatschappelijke doelen.

Analyse

De situatie in Rotterdam is tamelijk uniek. Nergens in het land zijn er zoveel zwembaden (23, 24) en dientengevolge zoveel zwembaden dichtbij het woonadres. Die ruime keuze aan zwemvoorzieningen heeft zowel voor- als nadelen. Naast een goede bereikbaarheid, is er versnippering van aanbod, zijn er gaten in de bezettingsroosters en worden relatief hoge kosten voor toezicht en onderhoud gemaakt omdat de baden gemiddeld klein zijn. Met zoveel baden, verdeeld over de stad, zijn eventuele bezuinigingen wel makkelijker op te vangen. Met het brede aanbod kan voorzien worden in verschillende typen gebruikersvraag en kan meer maatwerk voor verschillende klantgroepen worden geleverd. Specialisatie lijkt mogelijk onder de voorwaarde van een flexibele inzet van de resources personeel, kennis, materiaal en financiële middelen.

Met professionalisering van de organisatie, (afhankelijk van besluitvorming in 2015 wellicht zelfs een verzelfstandiging van het gemeentelijk sportbedrijf), kan beter ingespeeld worden op nieuwe marktomstandigheden.

Huidig beleid

Sportnota

In de Sportnota 2010- 2016 en de daarop gebaseerde Uitvoeringprogramma's Sport zijn de doelen van het gemeentelijk sportbeleid geformuleerd:

1. de sport- en beweegdeelname onder Rotterdammers verhogen;
2. een bijdrage leveren aan andere collegedoeleltellingen door sport als middel in te zetten en andere sectoren te stimuleren om sport als middel in te zetten;
3. het imago van Rotterdam als Sportstad versterken.

Positionering zwembaden in Rotterdam

Eind 2011 heeft het vorige college de notitie 'Positionering zwembaden' met daarin drie uitgangspunten vastgesteld:

1. het eigendom van de zwembaden moet worden ondergebracht bij de gemeente;
2. de exploitatie van alle zwembaden kan op termijn het beste in één uitvoeringsorganisatie worden ondergebracht;
3. er is een eenduidige bestuurlijke positionering van de zwembaden nodig.

Definitieve besluitvorming is uitgesteld en gekoppeld aan de

mogelijke verzelfstandiging van het sportbedrijf in 2015. Met de opheffing van de deelgemeenten is de bestuurlijke verantwoordelijkheid gecentraliseerd.

Zwembaden dienen algemeen belang

Het vergroten van de sportparticipatie is als algemeen belang vastgelegd in de Sportnota en uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Sport. Bij de behandeling van de gevolgen van invoering van de wet Markt en Overheid in oktober 2014 heeft de gemeenteraad vastgelegd dat de exploitatie van de gemeentelijke zwembaden een algemeen belang dient.

Masterplan zwembaden

In het Masterplan van 2007 is al vastgesteld dat de zwembaden evenwichtig over de stad zijn verspreid met enige overlappingen van de verzorgingsgebieden in Noord. Verder is hierin beleid geformuleerd ten aanzien van het benodigde hoeveelheid zwemwater. Op basis van het planologisch kengetal van 0,01 m² zwemwater per inwoner is de conclusie te trekken dat vraag en aanbod aan zwemwater in Rotterdam in evenwicht is. Hoewel er voor recreatief zwemmen een lichte overcapaciteit wordt geconstateerd, is het evenwicht krap voor school- en leswemmen. Vermindering van het aantal vierkante meters badwater zou voor die zwemactiviteiten tot een tekort kunnen leiden. De algemene planologische norm wordt door verschillende deskundigen in toenemende mate als achterhaald geacht.

Dalende trend 2008-2013

Er is er vanaf 2008 sprake van een teruglopend bezoek van de zwembaden. In Rotterdam daalde het aantal zwembadbezoeken met 17%, dit ligt in lijn met de landelijke ontwikkeling (14). De bezuinigingen die de verschillende deelgemeenten hebben doorgevoerd op zwemactiviteiten, de tijdelijke sluiting van het Oostelijk Zwembad wegens restauratie en de economische crisis vormen een deel van de verklaring. Het is ook bekend dat mensen zwemmen makkelijk achterwege laten. De sport heeft een snel 'in- en uitstap'-karakter. In 2014 is het bezoek aan de zwembaden weer licht gestegen.

Hoeveelheid zwemwater ongeveer in evenwicht

De capaciteit van het openbare zwemwater in Rotterdam wordt volledig benut voor school- en leswemmen. Voor enkele groen schoolzwemmen wordt, tot de oplevering van het 50-meterbad Hart van Zuid in 2017, noodgedwongen uitgeweken naar baden buiten Rotterdam, voor particulier leswemmen bestaan er wachtlijsten. Voor de vraag van zwemverenigingen, doelgroepen en recreatieve zwemmers is voldoende ruimte in het resterende deel van het rooster.

Strategische uitgangspunten sportvoorzieningen

In februari 2014 is met de vaststelling van de nota strategische uitgangspunten sportvoorzieningen besloten om:

1. de huidige bespeelcapaciteit voor breedtesport en topsport te handhaven;
2. waar mogelijk bestaande (sport)voorzieningen intensiever te gebruiken;
3. te investeren in uitbreiding of nieuwbouw van voorzieningen waar dat noodzakelijk is en passend binnen de geldende financiële kaders;
4. het service- en kwaliteitsniveau van voorzieningen vraaggericht aan te passen.

De gemeente ziet kansen om de beschikbare ruimte intensiever

en/of flexibeler te gebruiken zodat nieuwe sporters gefaciliteerd kunnen worden in bestaande voorzieningen. Door medegebruik, multifunctioneel gebruik en samenwerking met private partijen kunnen voorzieningen een bredere maatschappelijke functie voor de wijk vervullen.

Bezuinigen 2015-2018

In de begroting 2015 heeft het college met het oog op noodzakelijke bezuinigingen een aantal nieuwe uitgangspunten meegegeven. Daarbij is het volgende geconstateerd:

- de verzorgingsgebieden van de Rotterdamse zwembaden overlappen elkaar;
- bekend is dat 82% van de Nederlanders bereid is vijf km te reizen naar een zwembad (23). De Rotterdamse baden liggen gemiddeld veel dicht bij de woningen. Bij sluiting van een bad zijn er nabij voldoende alternatieven;
- nabijheid is een relatief criterium; verenigingen en leswemmen hebben een groter verzorgingsgebied dan recreatief en schoolzwemmen, verenigings- en leswemmers zijn gemiddeld genomen meer bereid voor de juiste faciliteiten verder te reizen. Voor recreatief zwemmen is nabijheid een belangrijk criterium;
- basisscholen zwemmen het liefst in de buurt van de school, met oog op een zo gering mogelijk verlies van onderwijstijd;
- bij het verplaatsen van gebruikers moet met deze verzorgingsgebieden rekening worden gehouden;
- de buitenzwembaden hebben minder maatschappelijke functies door het ontbreken van school- en leswemmen dan de overdekte zwembaden.

Partners in zwembeleid

De gemeente opereert niet alleen op dit terrein, maar heeft rekening te houden met een groot aantal partners. Dat zijn verschillende categorieën gebruikers: individuele recreatieve zwemmers, leswemmers, zwemverenigingen waaronder ook reddingsbrigade, waterpolo en duiken, commerciële zwemscholen en doelgroeporganisaties. Daarnaast zijn er andere exploitanten.

Directie S&C werkt samen met directie Jeugd en Onderwijs (J&O) in verband met schoolzwemmen en Directie SO/REO/Vastgoed voor het onderhoud van de accommodaties.

In de bestuurlijke omgeving opereert de provincie Zuid-Holland, die toezicht houdt op veiligheid en milieu-eisen aan de zwembaden. Daarnaast zijn er de gebiedscommissies die het college adviseren inzake het vestigen of sluiten van sportvoorzieningen.

Waar staat het zwembeleid nu?

Voor het zwembeleid in Rotterdam onderkennen we een aantal sterke punten en kansen voor de toekomst.

Sterkte punten:

1. goede spreiding van de baden over de stad;
2. de gemeente heeft een goede naam in zwemonderwijs;
3. zwemmen en zwembaden hebben een positief imago;

Kansen voor zwembeleid:

1. er is meer aandacht voor sportaccommodaties als maatschappelijke voorziening;

2. er is meer belangstelling voor gezondheid en wellness;
3. het college wil de verzelfstandiging van de uitvoering van sport onderzoeken.

Er zijn ook ontwikkelpunten:

1. de roosters en programmering van de zwembaden zijn onvolgende afgestemd;
2. het profiel van de zwembaden is niet sterk;
3. de bedrijfsvoering is volgend, niet leidend of trendzettend, er is meer aandacht voor kennisontwikkeling en -deling nodig.

Uitdagingen liggen er in:

1. de beperkingen die wet- en regelgeving opleggen aan zwembadexploitanten;
2. de afspraken die met verschillende exploitanten moeten worden gemaakt;
3. de afname van het budget voor zwemmen de komende jaren.

Conclusie

Zwemmen vertegenwoordigt belangrijke maatschappelijke waarden. Het aantal en de vestigingslocatie van de zwembaden (hardware) kan niet op korte termijn worden gewijzigd. Daarvoor zijn langetermijn-besluiten noodzakelijk. Daarmee is de huidige configuratie van de baden gedurende een groot aantal jaren nogal bepalend voor de mogelijkheden om het zwembeleid te innoveren. “Stenen” zijn echter niet leidend. Met verbeteringen in de programmering en bedrijfsvoering is de ambitie van een betere aansluiting op de behoeften van de Rotterdammers en een stijging van het zwembadbezoek te realiseren.

Software, de programmering

Inleiding

De zwembaden vervullen van oudsher primair een functie voor de inwoners van hun directe omgeving (vroeger: de deelgemeente) en hebben daardoor min of meer hetzelfde programma. Nu de zwembaden onder de bevoegdheid van de stad vallen moet opnieuw worden bekeken of in de behoefte van alle Rotterdammers wordt voorzien.

Inventarisatie

Huidige programmering

Vrijwel alle binnenbaden hebben een 25-meterbad, een doelgroepenbad en een recreatiefaciliteit zoals whirlpool, glijbaan, peuterbad of zonnebank. In de baden wordt zwemles gegeven en er vindt schoolzwemmen plaats. Ook zwemmen er één of meerdere verenigingen en zijn er doelgroepactiviteiten zoals aquafit, peuterzwemmen en banenzwemmen. De programmering van de buitenbaden is vrijwel beperkt tot recreatief zwemmen.

Het schoolzwemmen vindt veelal plaats op maandag tot en met vrijdag in de ochtenden en vroege middag behalve op woensdagmiddag. In het zwembadrooster sluit het leszwemmen hier op aan van de late middag tot vroege avond en op de zaterdag. Later op de dag vullen verenigingen de zwembaden. De overige, losse uren worden vooral in het weekend gevuld met vrijzwemmen, doelgroepzwemmen en in de vroege ochtend en tijdens lunchtijd met banenzwemmen.

Naast basisprogrammering ruimte voor specialisatie en centrale programmering

De huidige programmering zorgt ervoor dat de Rotterdammer niet ver hoeft te reizen voor zijn of haar zwemactiviteit. We weten dat reisafstand voor ouderen en mensen met een lage sociaal-economische status een belangrijke factor is. Daarom blijft een basisprogrammering in de zwembaden belangrijk. Het les-, school- en seniorenzwemmen wordt dus in alle baden aangeboden.

Er is ook vraag van een over de stad verspreide doelgroep die bereid is verder te reizen voor het juiste aanbod. Deze vraag kan worden beantwoord door centrale programmering en specialisatie van baden. Denk hierbij aan verenigingsbaden met goede faciliteiten op courante tijden en een warmwaterbad voor mensen met een beperking. Specialisatie en centrale programmering maken het ook mogelijk om op elk tijdstip van de dag recreatief- en banenzwemmen in Rotterdam aan te bieden. Wanneer baden zich met programma, organisatie en outillage specialiseren, zal ook de kwaliteit van het aanbod verbeteren. Zo springen we efficiënter en effectiever met het bestaande water om.

Leven lang zwemmen door productontwikkeling

Productontwikkeling is nodig om nieuw potentieel aan te boren

en bezoekers te behouden en daarmee de dalende trend van zwembezoeken een halt toe te roepen.

De zwembaden zijn er voor alle Rotterdammers. Daarom is een modern aanbod dat aansluit bij de wensen en beweegmotivaties per leeftijd en leefstijl nodig.

Met de ontwikkeling van nieuwe producten willen we het aantal bezoekers laten terugkeren op het topniveau van 2011 (ruim 1,8 miljoen per jaar). Dat betekent een stijging van 134.000 bezoeken (ongeveer 8%) ten opzichte van 2014. Dat is ambitieus omdat landelijk het aantal zwemmers daalt, maar passend binnen het streven naar verhoging van de sportparticipatie in Rotterdam en met de huidige financiële middelen en binnen de bestaande zwembaden te realiseerbaar.

Trends

We weten (20) dat mensen steeds vaker alleen of in zelf georganiseerde groepjes willen sporten. Daar is zwemmen erg geschikt voor. Veel zwemmers vinden de sport gemakkelijk saai en velen hebben last van gêne. Kou, lawaai, hinder en onvolgende privacy worden als ongemakken van het zwemmen ervaren. Toegevoegde waarden zijn er ook: werken aan een beter uiterlijk, het verzetten van je gedachten en het ontmoeten van anderen. Het blijken belangrijke aspecten om te gaan en te blijven zwemmen. Die toegevoegde waarde wil de zwemmer terugzien in het activiteiten- en productenaanbod, de uitstraling van het gebouw en de bejegening door het personeel. Er is meer behoefte aan exclusiviteit, kwaliteit en persoonlijke aandacht.

De behoefte van de (potentiële) klanten worden in kaart gebracht door klanttevredenheidsonderzoeken, de sportregisseurs brengen de behoeften onder potentiële gebruikers in kaart.

Schoolzwemmen

Tot 1985 was het zwemonderwijs een Rijksverantwoordelijkheid. Sindsdien is het aan gemeenten of ze scholen een aanbod willen doen. Steeds minder gemeenten, inmiddels minder dan de helft, subsidiëren het schoolzwemmen. In de waterrijke omgeving van Rotterdam acht de gemeente de zwemvaardigheid echter van groot belang. (Bijna-) verdrinkingsgevallen vormen een belangrijk argument voor voortzetting van een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Directie Jeugd en Onderwijs financiert het schoolzwemmen, maakt de roosters en regelt het vervoer. Met een kwart van de bezoekers is dit een basisactiviteit van een zwembad. De lessen worden gegeven door het personeel van de zwembadexploitanten.

Belang van schoolzwemmen

Schoolzwemmen is bedoeld voor veelzijdig en intensief bewegen in het water en om zelfredzaamheid te bereiken. Het schoolzwemmen in Rotterdam wordt aangeboden als bewegingsonderwijs (net als gymnastiek) en als vangnet voor

kinderen om te leren zwemmen en een zwemdiploma te behalen. Scholen en schoolbesturen onderschrijven het belang van schoolzwemmen. Bijna alle Rotterdamse schoolgroepen 5 en 6 van het primair onderwijs (ongeveer 14.000 leerlingen per jaar) maken daarom gebruik van het aanbod. Ieder jaar stromen ongeveer 7.000 leerlingen in. Van deze Rotterdamse kinderen in de leeftijd 8-10 jaar is de helft bij aanvang van het schoolzwemmen niet in het bezit van een zwemdiploma. Na ongeveer 36 lesuren gedurende twee jaar schoolzwemmen en het buitenschoolse zwemvangnet) heeft ongeveer de helft daarvan alsnog een diploma gehaald.

Een van de te maken afspraken is om ook de resterende 25% minimaal een A-diploma te laten halen zodat alle leerlingen na de basisschool gediplomeerd zijn. Om de sportparticipatie te verhogen, talent te ontwikkelen en zwemverenigingen te versterken stellen we ons tot doel om jaarlijks minimaal 70 leerlingen te laten doorstromen naar een zwemvereniging. Die ambitie ligt hoger dan de landelijke KNZB-doelstelling voor ledengroei van zwemverenigingen voor alle doelgroepen.

Maatwerk

Veel basisscholen ervaren druk op de onderwijstijd waar de focus in het onderwijs vooral bij taal en rekenen ligt. Er is bij de scholen een toenemende vraag naar maatwerk. Op nadrukkelijk verzoek van directie Jeugd en Onderwijs gaan de zwembaden meer resultaatgericht bewegingsonderwijs, efficiëntere invulling van onderwijstijd en een hoger zwemdiplomarendement aanbieden:

- minder zwemles maar meer beweegonderwijs voor scholen waar de meeste kinderen al kunnen zwemmen;
- het koppelen van een nieuwe combinatiefunctionaris zwemmen aan de lessen die de brug tussen onderwijs, buitenschoolse opvang en de sport(-verenigingen) kan slaan;
- intensiever aanbieden van schoolzwemmen zoals met één-uurslessen (dubbele zwemblokken);
- gerichte acties zoals het promoten van zwemles op Lekker Fit!-scholen.
- schoolzwemmen vraagt om andere, innovatieve vormen van zwemonderwijs door productontwikkeling.

Zwemlessen

Het leren zwemmen in een waterrijk land als Nederland is belangrijk. Jaarlijks zijn er in dit land in open water ongeveer tien verdrinkingsdoden (25). Ook zijn er ieder jaar enkele honderden bijna-verdrinkingen waarvoor behandeling in een ziekenhuis nodig is. Het bijbrengen van zwemvaardigheid draagt ook bij aan het plezier in recreatief zwemmen en doorstroom naar de wedstrijdsport.

Voor het overgrote deel worden de zwemlessen uitgevoerd door de exploitanten van de Rotterdamse zwembaden. Daarnaast geven verenigingen en commerciële zwemscholen les. In enkele particuliere baden wordt door zwemscholen zwemles aangeboden.

Zwemlessen zijn populair, in de meeste baden in Rotterdam is er een wachtlijst voor lessen voor kinderen. Ook voor volwassenen is het belangrijk om zwemvaardig te zijn en om recreatief te kunnen zwemmen. Het bereiken van volwassenen is lastig gebleken. Hiervoor zijn gerichte acties met sociale marketing en nieuwe producten nodig.

Gezien het grote maatschappelijk belang blijft de gemeente Rotterdam zelf zwemlessen verzorgen. Continuïteit en kwaliteit zijn daarmee het best gegarandeerd en dat is in Rotterdam extra belangrijk gezien het vele water en de geringe zwemvaardigheid van de Rotterdamse bevolking. Circa de helft van de Rotterdamse leerlingen gaat niet op particuliere zwemles.

Efficiency en specialisatie

Rotterdam heeft met de huidige zwemwatercapaciteit een (grof) evenwicht. De hoeveelheid zwemwater is krap voor les- en schoolzwemmen. Voor schoolzwemmen wordt nog gebruik gemaakt van het zwembad in Barendrecht. Ook verenigingen hebben niet het aantal uren op de door hun gewenste tijden. Er is een overschot voor het recreatief zwemmen. Met de komst van het 50-meterbad op Zuid kan beter ingespeeld worden op de wensen van de verenigingen en ook de scholen kunnen dan weer binnen de stadsgrenzen blijven.

Voor de krapte bij leszwemmen ligt de oplossing in efficiëntcyverbetering en specialisatie. Met de verschillende zwembaden en centrale inroostering van het personeel is het, in navolging van Eindhoven, mogelijk om efficiënter en meer vraaggericht te programmeren. In Eindhoven wordt eerst de programmering van de baden voor de volledige capaciteit ingevuld en vervolgens wordt daar het rooster van het personeel, afhankelijk van de benodigde competenties, op aangepast. Dit betekent dat personeel voor verschillende taken uitgerust moet zijn of juist gespecialiseerd en ingezet kan worden in alle baden in Rotterdam.

Er is efficiency te behalen door zwemles op zijn vroegst aan kinderen vanaf viereneenhalf jaar aan te bieden. Ze zijn dan cognitief en motorisch verder ontwikkeld en hebben aanzienlijk minder tijd nodig om de zwemdiploma's te halen. Voor ouders die hun kinderen eerder naar zwemles willen sturen is er een mogelijkheid bij de commerciële zwemscholen en verenigingen. Daar zijn ook specifieke activiteiten voor de jonge doelgroep zoals overlevingszwemmen en ouder- en kindzwemmen beschikbaar.

Specialisatie van baden kan helpen om in kinderrijke gebieden meer ruimte te maken voor zwemlessen. Zo nodig kan meer zwemwater worden vrijgespeeld door commerciële zwemscholen te stimuleren gebruik te maken van particuliere baden.

Kwaliteitsborging

De Rijksoverheid legt op het gebied van zwemonderwijs geen eisen op. In de praktijk is het daarom lastig voor de klant om te weten welke zwemlesaanbieder de zaken goed voor elkaar heeft. De exploitanten van de Rotterdamse openbare baden gaan over van de huidige erkenning naar de Licentie Zwem-ABC. Bij een audit wordt gecheckt of aan alle criteria van de Licentie Zwem-ABC wordt voldaan. Het belang van aantoonbare externe kwaliteitsborging is belangrijk voor het verder professionaliseren van de zwemles. Deze licentie wordt niet verplicht voor andere aanbieders van zwemlessen in de openbare baden in Rotterdam. Voor hen gelden de minimale normen van BREZ 2.0 of een aantoonbaar vergelijkbaar zwemveilig en -vaardigheidsniveau.

Potentieel aanspreken

Om het potentieel aan zwemsporters beter aan te spreken worden er afspraken gemaakt met de aanbieders van zwemlessen. Denk hierbij aan kijk- en doedagen waarbij verenigingen een extra zwemles verzorgen en ook aan rol van de combinatiefunctionaris bij de zwemlessen.

Doelgroepzwemmen

De term doelgroepzwemmen is een verzamelnaam voor alle activiteiten die in het zwembad worden georganiseerd voor specifieke doelgroepen naast het verenigingsgebruik, leswemmen, schoolzwemmen, banenzwemmen en gezins-/recreatiefzwemmen. De activiteiten variëren van baby- en peuterzwemmen tot 55+ gym en fysiofit.

Meer aandacht voor doelgroepactiviteiten

Doelgroepzwemactiviteiten hebben geen prioriteit ten opzichte van het school- en leswemmen en de verhuur aan verenigingen. Het aantal bezoekers aan deze activiteiten bedraagt slechts vier procent.

Doelgroepactiviteiten zijn van belang voor gezondheidsbevordering, mobiliteit en ontmoeting, maar blijken elders in het land mede te kunnen zorgen voor een gezonde zwembadexploitatie. Rotterdam gaat investeren in marketing en communicatie om de output (hoeveelheid bezoekers) en outcome (gezondheidsbevordering) te laten groeien.

Verenigingen

Rotterdam telt ongeveer twintig zwemverenigingen. Deze zwemmen nagenoeg allemaal in de openbare baden, voornamelijk in de avonden en de weekenden. De verenigingen hebben in het algemeen genoeg water tot hun beschikking, maar niet altijd op de meest gewenste uren en met de gewenste faciliteiten. De meeste verenigingen zijn verbonden aan één 'thuisbad', maar huren ook zwemwater in andere baden.

Vitale verenigingen

Een aantal verenigingen heeft met ondersteuning van de Stichting Rotterdam Sportsupport en de KNZB een zwemvisie opgesteld. Onderwerpen hierin zijn

- vitaliteit;
- samenwerking;
- ledenwerving en talentontwikkeling voor wedstrijdzwemmen en waterpolo;
- zwemles voor kinderen en volwassenen;
- maatschappelijke rol van verenigingen;
- werken aan een veilig sportklimaat.

De uitwerking van deze zwemvisie zorgt voor meer vitale Rotterdamse zwemverenigingen en een sterker breedte- en topsportklimaat. Met het aanwijzen van twee zwembaden als verenigingsbad wil de gemeente zwemverenigingen in hun kracht zetten waarmee ze de ruimte hebben om activiteiten uit te voeren op de meest geschikte tijden, met goede faciliteiten en een rol in beheer en exploitatie kunnen vervullen. Het te bouwen 50-meterbad op Zuid is daarvoor kandidaat nummer één. Om dat bad optimaal in te zetten zijn sterke en samenwerkende verenigingen onontbeerlijk.

Verenigingen betrekken

Het mes snijdt aan twee kanten wanneer verenigingen ook betrokken kunnen worden bij de school- en doelgroepzwemactiviteiten. Daarmee kunnen ze ook leden werven. Ook bij het particulier leswemmen blijft de rol van verenigingen groot.

Topsportambities

Hoewel enkele (waterpolo-)verenigingen op hoog niveau sporten heeft Rotterdam, vergeleken met Nederland, niet echt grote en sterke zwemsportverenigingen op topniveau. De 25-meterzwembaden in Rotterdam zijn voor het topniveau niet geschikt. Rotterdam herbergt veel (potentiële) talenten en een deel daarvan zwemt bij verenigingen elders in de regio waar betere faciliteiten zijn en verenigingen op een professioneler en hoger niveau opereren. Hierdoor kan de zwemsport in Rotterdam in een vicieuze cirkel raken. Het belang van verenigingen voor de breedte- en topsport en sociale cohesie is groot. Daarom is ledenwerving en talentontwikkeling voor wedstrijdzwemmen en waterpolo onderdeel van de zwemvisie. Hoewel zwemmen geen focussport is, heeft Rotterdam de ambitie om met waterpolo en wedstrijdzwemmen op het hoogste niveau deel te nemen.

Vrijzwemmen

Actief baantjes trekken en passief recreëren

Vrijzwemmen kennen we in een actieve en passieve vorm. Actief is het banenzwemmen, recreatief zwemmen is passief ontspannen in het water en gebruik maken van speelelementen of whirlpool, sauna en stoomcabine. Recreatief zwemmen zorgt voor een 'fun'-ervaring en daarmee heeft zwemmen een positieve connotatie die bijdraagt aan de beweegcarrière. Recreatief zwemmen ondersteunt ook de zwemveiligheid door watergewenning van jonge kinderen en het onderhouden van zwemvaardigheid. Het actieve banenzwemmen past binnen de trend van individueel sporten en een levenlang zwemmen. De populariteit ervan neemt toe. De exploitanten van de Rotterdamse baden bieden deze populaire vormen van vrijzwemmen aan. Qua bezoekersaantal is het de tweede activiteit in de Rotterdamse openbare zwembaden.

Concurrentie in vrijetijdsbesteding

Zwemmen is een populaire, maar zelden primaire sport. Mensen stappen makkelijk het zwembad in, maar stoppen even zo makkelijk met regelmatig zwemmen. Oorzaken zijn meestal geld- en tijdgebrek. Het openbare zwembad concurreert met andere vrijetijdsbestedingen en met particuliere baden. Bij fitnesscentra kan je de hele dag banenzwemmen. Ook het passief vrijzwemmen met bijbehorende dure voorzieningen als glijbaan, speelobject, sauna of whirlpool wordt door de markt bediend. Deze voorzieningen worden voornamelijk gebruikt door gezinnen met kleine kinderen. De recreatieve voorzieningen in de Rotterdamse baden zijn min of meer monofunctioneel (alleen bestemd voor recreatie) en daarmee smal inzetbaar voor een kostenefficiënt gebruik. In deze recreatieve voorzieningen wordt daarom niet meer nieuw geïnvesteerd.

Recreatiebaden

Met het oog op verhoging van de sportparticipatie en het behoud en aantrekken van kansrijke groepen, blijft aanbod van vrijzwemmen noodzakelijk. Dat kan ook zonder glijbanen en whirlpools. De baden in Rotterdam hebben allemaal doelgroep- of instructiebaden die geschikt zijn voor kleine kinderen, al dan niet met behulp van beweegbare bodems. In de baden kun je met tijdelijke en flexibele voorzieningen zoals opblaasbare en drijvende speelobjecten een kwalitatief goed programma verzorgen. Deze voorzieningen kunnen worden gedeeld tus-

sen de verschillende zwembaden en daarmee voor variatie en kostenbesparing zorgen. Recreatie wordt dus mogelijk gemaakt door programmering in plaats van door hardware.

We bekijken of zonnebank, sauna en horeca voor niet-zwimmers wel thuishoren in de Rotterdamse zwembaden. Wanneer deze faciliteiten al worden aangeboden, gebeurt dat, conform de wet Markt en Overheid tegen een marktconform tarief. Voor vrijzwemmen en recreatie maken we een keuze voor de baden met recreatieve voorzieningen en specialiseren die tot recreatiebaden. Ook deze baden blijven het basisprogramma school- en leszwemmen aanbieden. Met een goede kwaliteit en bereikbaarheid van deze recreatiebaden moet op termijn een meer kostendekkende toegangsprijs mogelijk zijn.

Conclusies

Rotterdam zet in op een programmatische opzet van de openbare baden die een betere aansluiting heeft op de wensen van alle Rotterdammers. Dit kan door zowel gebiedsgericht als stadsbreed het aanbod op de vraag aan te passen.

Wat Rotterdam daarvoor gaat doen:

Algemeen:

- de gemeente biedt in alle baden een basisprogrammering.;
- een aantal baden zal zich specialiseren;
- met centrale programmering zijn de baden beter te benutten;
- om potentieel aan te boren is productontwikkeling nodig;
- de dalende trend van les- en vrijzwemmen willen we kenteren en het bezoekersaantal terug laten keren op niveau 2011.

Schoolzwemmen

- we bieden scholen maatwerk:
  - minder zwemles en meer beweegonderwijs voor scholen waar de meeste kinderen al kunnen zwemmen,
  - we vullen de onderwijstijd zo effectief mogelijk
  - we beiden schoolzwemmen intensiever aan
  - we koppelen de zwemverenigingen aan het schoolzwemmen bijvoorbeeld door middel van een combinatiefunctionaris;
- alle kinderen in de basisschoolleeftijd halen minimaal een A-diploma;
- jaarlijks stromen minimaal 70 leerlingen door naar een zwemvereniging.

Leszwemmen

- we richten de zwemlessen efficiënter en effectiever in:
  - de gemeente blijft in de gemeentelijke baden zelf de zwemlessen uitvoeren met het zwem-ABC;
  - de aanvangsleeftijd van leszwemmen wordt verhoogd naar vier en een half jaar;
  - commerciële zwemscholen hebben geen prioriteit in de programmering en zullen worden gestimuleerd om in commerciële baden water af te nemen en om in te spelen op specifieke vragen;
  - we gaan de zwemlessen centraal inroosteren;
  - we maken afspraken met verenigingen over de doorstroom van zwemles naar zwemvereniging;
  - andere zwem-ABC zwemlesaanbieders in de openbare Rotterdamse baden zijn minimaal gecertificeerd.

- Aanbieders van andere diplomalijnen voldoen minimaal aan BREZ 2.0 of een aantoonbaar vergelijkbaar zwemveilig en -vaardigheidsniveau.

Doelgroepzwemmen

- de activiteiten worden meer op de vraag ontwikkeld en gericht ingezet voor zowel sociale-, gezondheids- als sportdoelstelling;
- sportregie, de makelaar die in de Rotterdamse wijken vraag en aanbod aan elkaar koppelt, brengt de behoeften aan doelgroepzwemmen in kaart;
- samen met de KNZB en Rotterdam Sportsupport betrekken we verenigingen bij de uitvoering van doelgroepzwemactiviteiten;

Verenigingen

- het 50-meterbad wordt het verenigingsbad op Zuid;
- op Noord specialiseert zich een nog te kiezen bestaand bad als verenigingsbad;
- er komt gestructureerd overleg tussen exploitanten en verenigingen;
- het aantal verenigingszwemmers nemen toe;
- Rotterdam gaat bij waterpolo en wedstrijdzwemmen op het hoogste nationale niveau deelnemen.

Vrijzwemmen

- op recreatieve voorzieningen (de hardware) wordt in de regel niet meer geïnvesteerd met uitzondering van enkele in recreatie gespecialiseerde baden;
- het recreatief zwemmen blijft in alle baden aangeboden met hulp van drijvende spelvoorzieningen.

Hardware, de gebouwen

Dit hoofdstuk gaat in de op de vraag hoe Rotterdam met de spreiding en de configuratie van de zwembaden het beste kan inspelen op de gewenste programmering.

Eigendom en exploitatie

Eenduidige eigendomssituatie

In Rotterdam zijn op dit moment zestien openbare zwembaden, waarvan twee buitenbaden en vijf binnenbaden gecombineerd met een sporthal. Naast deze openbare zwembaden zijn er twee besloten openluchtbaden (natuurbaden) en een aantal zwembaden dat onderdeel is van private voorzieningen als fitnesscentra, revalidatiecentra en hotels. Dit zijn veelal kleinere semi-openbare en besloten baden die wat betreft omvang, waterdiepte en mogelijkheden tot programmering niet te vergelijken zijn met de openbare baden (zie kaartjes in bijlage 4).

De openbare binnenbaden zijn grotendeels in eigendom van de gemeente. Twee accommodaties die tot voor kort in privaat eigendom waren, zijn recent door de gemeente overgenomen: het Oostelijk Zwembad en Sportfondsenbad Rotterdam Noord. Hierdoor komt het totaal aantal zwembaden in eigendom van de gemeente op veertien. De directie SO (Stadsontwikkeling) Vastgoed is als eigenaar verantwoordelijk voor het beheer, verhuur en groot onderhoud van de baden. Sportfondsen Nederland is eigenaar van twee zwembaden waarvan de gemeente wel eigenaar is van het sporthalgedeelte. In de nabije toekomst komt er nog een eigenaar bij (Ballast Nedam van het toekomstige 50-meter bad). De gemeente wil vanaf 2025 graag alle zwembaden in eigendom hebben, aan het eigendom bij andere partijen kleven namelijk financiële risico's. Denk hierbij aan het al dan niet reserveren van middelen voor groot onderhoud, vervangende nieuwbouw of het risico van een faillissement. In de praktijk betekent alle zwembaden in gemeentelijk eigendom dat de zwembaden (multifunctionele accommodaties en het 50 meter bad uitgezonderd) in eigendom zijn van SO Vastgoed. Dit is in lijn met de in 2011 door het college vastgestelde notitie 'Toekomst van de Rotterdamse zwembaden' waarin de koers van een eenduidige eigendomssituatie reeds is benoemd (13).

Samenwerking van exploitanten

Het stadsbestuur is sinds 2014 verantwoordelijk voor alle openbare zwembaden. Hiermee is voldaan aan de wens uit de notitie 'Toekomst van de Rotterdamse zwembaden' om meer eenduidigheid aan te brengen in de bestuurlijke positionering van de zwembaden. Momenteel is de exploitatie van de zestien baden in handen van de uitvoeringsorganisatie van Sport & Cultuur van de gemeente Rotterdam (11 baden), Sportfondsen Rotterdam (4 baden) en Stichting Zwembad de Zeehond (1 bad). Begin 2016 komt Optisport hier als exploitant bij in de vervangende nieuwbouw van het Alexanderbad. In 2016 neemt S&C de exploitatie in Rozenburg van Stichting Zwembad de Zeehond over.

Het vorige college heeft zowel in de notitie 'Toekomst van de Rotterdamse zwembaden' als in het Masterplan zwembaden 2007 het voornemen uitgesproken om de exploitatie van alle openbare zwembaden onder te brengen in één uitvoeringsorganisatie vanwege de exploitatievoordelen die dit met zich meebrengt (10, 13). Dit is echter niet meer realistisch vanwege de meerjarenafspraken met Sportfondsen Rotterdam, de gunning van het Alexanderbad aan Optisport en de zoektocht naar andere exploitanten voor Schuttersveld, Hoek van Holland en Pernis. We zetten in op intensieve samenwerking tussen de exploitanten op basis van het samenwerkingsconvenant tussen Sport & Cultuur en Sportfondsen uit 2000. Ook nieuwe exploitanten moeten hierin gaan participeren.

Zwembadenaanbod

Behoeftte aan zwemwater

Met zestien openbare zwembaden bezit Rotterdam een ruime hoeveelheid openbaar zwemwater. Planologische Kengetallen die aangeven dat er behoefte is aan 0,01 m² zwemwater per hoofd van de bevolking, laten zien dat hier momenteel aan voldaan kan worden. Hoewel deze norm vooralsnog het enige instrument is voor zwembadplanning, is deze verouderd en met name voor macro-planning geschikt. In de praktijk leidt deze norm tot beperkingen omdat deze alleen uitgaat van het bevolkingsaantal en geen aandacht heeft voor sportdeelname, samenstelling van groepen sporters, bestaand gebruik van zwembaden en bevolkingssamenstelling. Samen met landelijke partners ontwikkelt Rotterdam daarom een nieuwe Rotterdamse norm.

Spreiding, reistijd en bereikbaarheid

Altijd een zwembad dichtbij

93% van de Nederlandse bevolking vindt dat een zwembad voor elke gemeente een basisvoorziening is (23). Een zwembad in de directe woonomgeving betekent een verbetering van de woonkwaliteit en bevordert de zwemvaardigheid en daarmee de veiligheid in een waterrijke stad. Een goede spreiding van zwemwater is essentieel.

In Rotterdam ligt op gemiddeld 1,042 km van iedere Rotterdamse woning een zwembad, terwijl landelijk een spreidingsnorm van 2,5 km hemelsbreed wordt gehanteerd. De drie andere grote steden hebben minder zwembaden (bijlage 9). Daar is een openbaar zwembad per ongeveer 80.000 inwoners. In Rotterdam is er anno 2015 voor elke 40.000 inwoners een openbaar zwembad. Spreiding en hoeveelheid zijn ruim in Rotterdam, maar er zijn veel kleine(-re) baden.

Bereikbaar en toegankelijk

De afstand tot een zwembad is de belangrijkste pullfactor voor

een zwembad onder Rotterdammers. Afstand wordt belangrijker gevonden dan openingstijden, parkeermogelijkheden, prijzen en aanbod (8). Toch is het huidige Rotterdams gemiddelde van 1,042 km afstand tot een zwembad geen gehanteerde norm. Veel mensen zijn namelijk bereid verder te reizen dan 1,042 km en de landelijk gehanteerde 2,5 km. Zo is 82% bereid om 5 km naar een zwembad te overbruggen (23). Reisbereidheid neemt logischerwijs af met de toenemende afstand in kilometers, maar ook achtergrondkenmerken van zwemmers spelen een rol. Zo is de reisbereidheid groter in wijken met een hogere sociaal economische status. Ook intrinsieke motivatie om te zwemmen en kwaliteit van de voorziening spelen een rol. Daarnaast zijn ook ligging en bereikbaarheid van het zwembad, reissnelheid, mobiliteit, toegankelijkheid en parkeergelegenheid van invloed op de reisbereidheid van zwemmers. Met name voor leswemmers en minder mobiele recreatieve zwemmers is een goede bereikbaarheid van belang. 43% van de zwembadbezoekers in Rotterdam komt met de auto, bijna de helft loopt of fietst en één op de tien maakt gebruik van het openbaar vervoer (20). De Rotterdamse baden zijn goed te bereiken en er is voldoende parkeergelegenheid. Naast bereikbaarheid speelt ook toegankelijkheid een grote rol, met name voor de 60.000 Rotterdamse sporters met een beperking waarbij zwemmen een van de meest beoefende sporten is. Om aan het uitgangspunt te voldoen dat alle Rotterdammers hun talent moeten kunnen ontwikkelen en moeten kunnen 'mee-doen', wordt een aantal goed over de stad verspreide zwembaden aangepast conform de recent door het college vastgestelde Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties. Zo is onlangs in sportcentrum West een tillift geplaatst. Ook nieuwe zwembaden worden conform deze richtlijnen gebouwd.

Toekomst Rotterdamse zwembaden

Kwaliteit boven kwantiteit

In 2007 is in het Masterplan Zwembaden een inventarisatie gemaakt van de economische gebruikshorizon van de huidige Rotterdamse zwembaden. Hierbij is uitgegaan van een economische gebruikshorizon van veertig jaar, gebaseerd op afschrijvingstermijnen. Tussen 2007 en 2015 zijn verschillende investeringen (renovatie, nieuwbouw) gedaan of voorbereid. Dit is gedaan omdat sommige baden onvoldoende tegemoet kwamen aan de wensen van de moderne gebruiker. Hiermee is een forse impuls gegeven aan de kwaliteit van de zwembaden:

- de restauratie van het door Sportfondsen geëxploiteerde Oostelijk Zwembad (excl. therapiebad Beatrixbad) en Sportfondsen Rotterdam Noord in opdracht van de gemeente Rotterdam;
- de verbouwing van sportcentrum De Wilgenring. De entree, hal, receptie, horecabar, kantoren en personeelsruimte zijn verbeterd en er is een glazen wand geplaatst tussen het recreatie- en wedstrijdbad om het gebruikerscomfort te vergroten en te zorgen voor een professioneel sportcentrum dat zowel kan dienen als locatie voor recreatieve doeleinden als middelgrote sportevenementen;
- de vervanging van het zowel technisch als functioneel verouderde zwembad Charlois als onderdeel van gebiedsontwikkeling Hart van Zuid. Ballast Nedam bouwt hier een 50-meter bad en een 25-meter instructie- en sportbad waardoor de

zwemwatercapaciteit hier vanaf voorjaar 2017 toeneemt en Rotterdam weer een 50-meterbad bezit.

Het wordt een bad dat zich concentreert op de breedtesport en tegelijkertijd uitermate geschikt is voor (sub-)topsport. De oude recreatieve voorzieningen maken hier plaats voor 'gewoon' zwemwater waardoor er:

- geschikt zwemwater komt voor evenementen op nationaal niveau;
- op eredivisie niveau gespeeld kan worden door waterpolo- en zwemverenigingen waardoor ze niet meer hoeven uit te wijken naar Dordrecht of Den Haag;
- school- en leswemmen beter geaccommodeerd kunnen worden waardoor scholen niet meer hoeven uit te wijken naar buurgemeenten;
- wachtlijsten voor particulier leswemmen korter worden.
- de vervanging van het huidige Alexanderbad als onderdeel van de multifunctionele accommodatie Alexanderhof. Bouwbedrijf Vaessen bouwt hier een nieuw zwembad dat Optisport vanaf 2016 exploiteert.
- de vervanging van zwembad de Zeehond als onderdeel van multifunctioneel centrum de Rozenburcht dat S&C vanaf maart 2016 exploiteert.
- de vervanging van het huidige Afrikaanderbad als onderdeel van een multifunctionele accommodatie samen met gymlokalen en andere sportvoorzieningen in de ontwikkeling Huis op Zuid.

Om de aantrekkelijkheid van de baden te vergroten en ze op eenzelfde niveau te krijgen, is de uitstraling van een aantal gemeentelijke zwembaden aan binnen- en buitenkant aangepakt.

Hoewel de technische levensduur van een zwembad door middel van investeringen in principe onbeperkt verlengd kan worden, wordt voor de gerestaureerde en nieuw te bouwen baden een economische levensduur van dertig jaar aangehouden. Voor dertig jaar is gekozen omdat redelijkerwijs kan worden aangenomen dat na dertig jaar wetgeving, eisen en wensen van gebruikers zijn veranderd.

Gebaseerd op bouwdatum en gedane investeringen levert dit anno 2015 het volgende overzicht van de economische levensduur van de Rotterdamse baden op:

Zwembad	Bouwjaar	Gebruiks- horizon Masterplan anno 2007	ESCO	Laatste aanpassingen	Economische levensduur
Sportcentrum Schuttersveld	1980	2015	x	2000, sluiting 2015	2015
Zwembad Pernis	1970	2020		1993, groot onderhoud	2020
Zwembad Overschie	1979	2020	x	2000, groot onderhoud	2021
Recreatiecentrum Zevenkampse Ring	1983	2022		-	2022
Recreatiecentrum Oostervant	1982	2022		-	2022
Zwembad Hoek van Holland	1993	2030		-	2030
Sportcentrum de Wilgenring	1996	2036	x	2014	2036
Sportcentrum West	1993	2041	x	-	2033
Oostelijk Zwembad	1932	2007		2013, restauratie	2043
Sportfondsen Rotterdam Noord	1937	2007		2014, restauratie	2043
Zwembad Hoogvliet	(1971), 2002	2043	x	2003	2043
Zwembad Alexander	1970	2020	x	1991 Nieuwbouw gaande 2017 Alexanderhof	2047
Zwembad IJsselmonde	(1971), 2007	2047	x	2007	2047
Zwembad Afrikaanderplein	1974	2014	x	1991 Nieuwbouw voorzien 2017 Huis op Zuid	2047
Zwembad Charlois	1962	2010	x	1991 Nieuwbouw voorzien 2017 Hart van Zuid 50m. bad	2047
Zwembad de Zeehond	1937	N.v.t.		Nieuwbouw voorzien 2016 Rozenburcht	2046

In 2011 is voor de negen door S&C geëxploiteerde binnenbaden een tienjarig Onderhouds- en Energie Prestatie Contract (ESCO) afgesloten met een externe partij die tot 2021 verantwoordelijk is voor het onderhoud en het verbeteren van de energieprestaties van deze baden. Tot 2021 wordt het technisch onderhoud dan ook tot op een afgesproken niveau gewaarborgd. Daarna kan het in de praktijk betekenen dat er in baden grote investeringen gedaan moeten worden. Zowel het aflopen van het onderhoudscontract in 2021 als het einde van de economische levensduur van de baden zijn belangrijke ijkmomenten. Rotterdam kiest ervoor om de baden die nu als eerste een grote investering vergen of aan het einde van de economische levensduur komen, niet langer één op één te vervangen. Kwaliteit gaat voor kwantiteit en dat betekent dat Rotterdam niet alle zestien baden tot in de lengte van dagen wil

behouden. Bij het naderen van het einde van de economische levensduur van een bad zal in lijn met de uitgangspunten van dit beleidskader onderzoek worden gedaan naar de beste oplossing. Dat kan betekenen: grootscheepse renovatie, vervanging en/of samenvoeging van baden.

Het doel is om vanaf 2025 een aantal kwalitatief goede, multifunctionele, duurzame en goed over de stad verspreide baden te hebben die optimaal en vraaggericht geprogrammeerd kunnen worden. Grotere baden bieden exploitatievoordelen ten opzichte van zestien kleinere baden en meer mogelijkheden om de maatschappelijke functie in te vullen, waar mogelijk in combinatie met de omgeving van het zwembad (onderwijs, zorg, sport). Minder baden is een lange termijn doel maar de gemeente houdt bij haar keuzes de economische levensduur,

spreiding, verzorgingsgebied, gebruik, bezetting en program-
mogelijkheden nu al voor ogen. Een drietal reeds gemaakte
keuzes wordt hieronder toegelicht:

- gezien de economische levensduur, sobere uitstraling en technische staat van het zwembad Schuttersveld - die bovendien te veel investeringen vergt om het zwembad operationeel te houden - heeft de gemeenteraad eind 2014 besloten om de gemeentelijke exploitatie van het zwembadgedeelte van sportcentrum Schuttersveld met ingang van schooljaar 2015-2016 te beëindigen.
- voor de buitenbaden Pernis en Hoek van Holland heeft de gemeenteraad eind 2014 besloten om te starten met een proces tot verkoop of overdracht van het beheer (bijv. aan een private partij of bewonersinitiatief) en het hiermee gefaseerd afbouwen van de gemeentelijke financiële bijdrage. Het gaat om kleine baden met beperkte functies, openingstijden en bezoekersaantallen waardoor de maatschappelijke waarde beperkter is dan bij de binnenbaden door een ongunstiger ratio van kosten per bezoeker.
- Overschie, Oostervant en Zevenkampse Ring zijn de baden die achtereenvolgens de kortste economische levensduur kennen. Gezien de economische levensduur en ligging onderzoekt Rotterdam of de baden Overschie en Oostervant zouden kunnen opgaan in een uitbreiding van sportcentrum West, waarbij de totale zwemwatercapaciteit gewaarborgd blijft. Omdat Sportfondsen eigenaar is van recreatiecentrum Oostervant, moet daarover wel met hen worden overlegd.

Om in te kunnen spelen op de gewenste programmering, maakt Rotterdam een aantal keuzes in het kader van opening, sluiting, renovatie, aantal en spreiding van baden.

Conclusies:

- in de toekomst (2025 e.v.) zijn zoveel mogelijk zwembaden in eigendom van de gemeente (SO Vastgoed);
- in Rotterdam wordt op basis van een convenant intensief samengewerkt tussen de verschillende exploitanten;
- in samenspraak met landelijke partners wordt er een nieuwe Rotterdamse planningsnorm ontwikkeld op basis waarvan de benodigde hoeveelheid zwemwater kan worden berekend;
- de toegankelijkheid voor mensen met een beperking van een aantal gekozen zwembaden wordt aangepast conform de Richtlijn Indoor Sportaccommodaties;
- de huidige capaciteit voor breedte- en topsport blijft gehandhaafd;
- om het kwaliteitsniveau meer op één lijn te brengen, wordt de uitstraling van enkele huidige baden (zowel in- als extern) aangepast (entree e.d.);
- kwaliteit van de sportvoorzieningen gaat in Rotterdam voor kwantiteit: op lange termijn staat er een aantal grote, kwalitatief goede, multifunctionele, duurzame en goed over de stad verspreide (sport)baden die optimaal geprogrammeerd kunnen worden. Dit kan betekenen dat een bad aan het einde van haar levensduur gesloten wordt of dat twee baden plaatsmaken voor één nieuwe investering.

Orgware, de bedrijfsvoering

Inleiding

Met het opdrachtgeverschap in één hand is het mogelijk de samenwerking tussen de door de gemeente geëxploiteerde en gesubsidieerde baden te versterken. Daardoor is meer efficiency op verschillende terreinen van de bedrijfsvoering te behalen. De focus van genoemde samenwerking ligt op kennisdeling, kwaliteitsverbetering, productontwikkeling, communicatie, programmering en profilering/marketing.

Op het gebied van de bedrijfsvoering zetten we de benodigde stappen om deze focus te realiseren. Daarvoor is inzet nodig op:

- kwaliteit en veiligheid;
- exploitatie;
- andere rol voor verenigingen;
- profilering;
- uniformering van tarieven.

Dat heeft gevolgen voor de rol van de gemeente.

Kwaliteit en veiligheid

Certificeren van de kwaliteit van les- en schoolzwemmen

De Rotterdamse openbare zwembaden hanteren het Zwem-ABC voor zwemonderwijs (les- en schoolzwemmen). Belangrijke uitgangspunten in deze methodiek zijn zwemveiligheid, zelfredzaamheid en plezier. Met het Zwem-ABC kiezen we voor een erkende in de zwembranche herkenbare kwaliteitsstandaard. Sinds 2014 kunnen zwembaden de huidige 'Erkenning' vervangen door de Licentie Zwem-ABC, uitgegeven door het Nationaal Platform Zwembaden/Nationale Raad Zwemdiploma's. Dat impliceert een aanscherping van de jaarlijkse controle op het afzwemmen. In 2017 moeten alle exploitanten die zwemles geven in de openbare zwembaden van Rotterdam aan die licentie voldoen. De verenigingen en (commerciële) zwemscholen dienen minstens te voldoen aan de geldende BREZ 2.0 (Bepalingen, richtlijnen en examenprogramma's zwemdiploma's) of een aantoonbaar vergelijkbaar zwemveiligheids- en vaardigheidsniveau.

De didactische vaardigheden van de zwemlesgevers in de gemeentelijke baden zijn geborgd in het Rotterdamse opleidingsbeleid. De gesubsidieerde baden en anderen die in de openbare zwembaden zwemles verzorgen dienen minimaal een zelfde niveau aan te houden.

Veiligheid

Veiligheid heeft te maken met het kunnen zwemmen, je kunnen redden in het water en met de beleving van het zwemmen. Kinderen moeten zich op de locatie veilig voelen, ouders moeten het gevoel hebben dat hun kinderen veilig zijn en goed begeleid worden; het zwembad moet veilig en schoon zijn. Er is een Keurmerk Veilig en Schoon, uitgegeven door de Stichting Zwembadkeur@ met een niet-verplichte regeling met het wet-

telijk kader als ondergrens en daarbovenop een aantal extra kwaliteitseisen, zoals een toezichtplan, vereiste diploma's en herkenbaarheid van het toezichthoudend personeel. De gemeente en de gesubsidieerde baden hanteren dit Keurmerk om de veiligheid en hygiëne te borgen.

Ongewenst gedrag

Grensoverschrijdend gedrag en bedreigingen van personeel of bezoekers tolereren we niet in de Rotterdamse openbare zwembaden. Daarom heeft Rotterdam een gedragscode voor het omgaan met agressie en geweld en zijn er samenwerkingsafspraken met de politie. Daarnaast is er in elk zwembad een klachtenregeling voor bezoekers. De gesubsidieerde baden moeten deze lijn volgen.

Medewerkers leveren bij indiensttreding een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) in. Een VOG is echter een momentopname en kent geen geldigheidsduur. Voor kwetsbare functies, zoals die van medewerkers in zwembaden, bestaat de mogelijkheid een medewerker vaker om een VOG te vragen. Rotterdam maakt hier gebruik van en vraagt deze medewerkers elke drie jaar om een VOG. De gesubsidieerde baden dienen deze beleidslijn te volgen. De verenigingen en (commerciële) zwemscholen, die zwemles in de openbare baden geven, worden via de 'Algemene voorwaarden verhuur accommodaties' verplicht aan de beleidslijn te voldoen.

Klantvriendelijkheid

Klantvriendelijkheid vormt een onderdeel van kwaliteit.

Vriendelijk personeel maakt dat bezoekers zich thuis voelen in het bad en graag terug komen. Daarom zet de gemeente in op klantvriendelijkheid door middel van (hospitality-)opleidingen voor personeel en klanttevredenheidsonderzoek. Speciale aandacht is nodig voor de omgang met kwetsbare groepen als kinderen en mensen met een beperking.

Exploitatie

De gemeente wil meer en beter sturen om de efficiency te verhogen. Daarom zet Rotterdam in op verdere verbetering van de managementinformatie en het sturen op prestaties.

De gemeente volgt de exploitatie van de gesubsidieerde zwembaden binnen de grenzen van de Algemene wet bestuursrecht en de Subsidieverordening Rotterdam. De subsidie wordt vastgesteld op basis van vooraf afgesproken prestaties.

Informatie-indicatoren

Om beter inzicht in de bezetting en benutting van alle Rotterdamse openbare zwembaden te krijgen hanteren de gemeente en de gesubsidieerde zwembaden eenzelfde set aan informatie-indicatoren. Met deze indicatoren levert een bad cijfers over bijvoorbeeld aantallen bezoekers van zwemlessen (zie bijlage 8). Over de informatie-indicatoren legt het zwembad geen verantwoording af. Evenmin is het een onderdeel van de

vaststelling van een subsidie. De gerealiseerde cijfers kunnen leiden tot omzetting van de informatie-indicator in een prestatie-indicator of tot andere afspraken.

Kennisontwikkeling en -deling

Met de manier van invoeren van gebiedsgericht werken is productkennis in de uitvoeringsorganisatie versnipperd. Het interne kennisteam zwemmen en de werkgroep schoolzwemmen hebben slechts ten dele het kennishiaat kunnen vullen. De reeds in gang gezette aanpak van productontwikkeling, marktonderzoek, marketing en communicatie, hospitality, accountbeheer, risicomanagement, kwaliteitsverbetering, innovatie en multifunctioneel gebruik zal de komende jaren met personele aandacht en financiële middelen worden verstevigd.

Samenwerking

Voor een betere en efficiëntere exploitatie zet Rotterdam samen met de gesubsidieerde baden in op kennisdeling, productontwikkeling, communicatie, marketing, afstemming in programmering en flexibele (onderlinge) inzet van personeel. De samenwerking op een aantal van deze punten hebben Rotterdam en Sportfondsen Nederland NV al in 2000 vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Op PR- en reclamebeleid en uniformiteit van tarieven wordt samengewerkt. De afspraken omtrent het uitwisselen van personeel, gezamenlijke opleiding en training en het realiseren van een managementinformatiesysteem worden komende periode opgepakt. Vanwege de gezamenlijke aanbesteding van onderhoud en energie van een aantal zwembaden konden ook de principeafspraken over gezamenlijke inkoop nog niet worden uitgewerkt. Ook dat zal in 2015 alsnog gebeuren.

Voor de gezamenlijke communicatie is de Stichting Promotie Rotterdamse Zwembaden (SPRZ) opgericht. De overeenkomst en de stichting bieden de mogelijkheid de gewenste samenwerking verder vorm te geven.

Versterken rol verenigingen

Een aantal zwembaden in Nederland zet verenigingen in bij de exploitatie van een zwembad. De inzet kent allerlei varianten die gaan van het geven van leszwemmen, de schoonmaak, sleutelbeheer tot exploiteren van eigen baden. Met het inzetten van verenigingen wordt nagestreefd dat ze kosten kunnen besparen en sterker en vitaler worden. Door besparing op personele inzet van de zwembaden kan ook de exploitatie van het zwembad worden verbeterd. Rekening houdend met de mogelijkheden van de verenigingen en de specialisatie van de baden wordt samen met verenigingen bekeken welke taken zij in de exploitatie kunnen overnemen. Omdat Rotterdam veel kleine verenigingen kent is onderlinge samenwerking een voorwaarde.

Profilering zwemmen

Landelijk en in Rotterdam was een dalend animo om te zwemmen te zien. In 2014 is een stijging met circa 100.000 bezoekers te zien. Om terug te keren op het niveau van 2011 zetten de Rotterdamse openbare baden in op:

- klanttevredenheidsonderzoeken, mystery guest en collegiale bezoeken;
- het aantrekkelijker maken van de accommodaties;

- aansprekende programmering die de concurrentie aan kan met andere vormen van vrijetijdsbesteding;
- de verdere ontwikkeling van de maatschappelijke functie van het zwembad in het verzorgingsgebied.

In de bedrijfsvoering wordt centrale programmering en een zo optimaal mogelijke benutting van het aanwezige zwemwater doorgevoerd.

Uniformering tarieven

De besluitvorming over de tarieven is voor de meeste gemeentelijke sportaccommodaties een deelgemeentelijke bevoegdheid geweest. Hierdoor zijn de tarieven voor dezelfde soort accommodatie binnen Rotterdam per gebied in de loop der jaren uiteen gaan lopen. Consequentie was dat het zwemmen in het ene bad goedkoper kan zijn dan in een ander bad.

De stedelijke aansturing op de baden maakt het mogelijk om voor de gehele stad dezelfde tariefstructuur te gebruiken voor de door de gemeente geëxploiteerde zwembaden. De gemeente hanteert daarbij de volgende uitgangspunten:

- budgettaire neutraliteit, de nieuwe zwembadtarieven hoeven niet tot meer inkomsten te leiden voor het product zwembaden in totaal, maar ook niet tot minder inkomsten;
- voor elk gebied gelden dezelfde tarieven voor dezelfde activiteiten;
- de nieuwe zwembadtarieven moeten duidelijk zijn voor de gebruikers van de zwembaden.

De gesubsidieerde baden worden gestimuleerd om - binnen beperkte marges - aan te sluiten op de gemeentelijke tarieven.

Beleidsregel

De gemeente is zowel exploitant en beheerder van zwembaden als opdrachtgever van externe exploitanten door middel van een subsidie. De gemeente vervult die laatste rol binnen de Algemene wet bestuursrecht, de Rotterdamse Subsidieverordening en dit Beleidskader met bijbehorende Beleidsregel gesubsidieerde zwembaden.

In deze Beleidsregel ligt voor de gesubsidieerde baden de vertaling van de doelen uit het Beleidskader vast. Dezelfde doelen gelden ook voor de door de gemeente geëxploiteerde baden. Voorafgaand aan de subsidieverlening wordt in samenspraak met de gesubsidieerde baden bepaald hoe zij invulling aan de doelen van het beleidskader gaan geven.

Conclusies

Rotterdam heeft de mogelijkheid en ambitie om tot verbetering van de zwembaden, de exploitatie en het zwemaanbod te komen. Er is echter nog een weg te gaan. Met ondersteuning van de verenigingen door Rotterdam Sportsupport en de KNZB en de samenwerking met de gesubsidieerde baden is het haalbaar de baden voor de Rotterdammers aantrekkelijker te krijgen, de verenigingsstructuur te versterken en weer meer bezoekers naar de baden te trekken.

Wat Rotterdam daarvoor gaat doen:

Kwaliteit en Veiligheid

- exploitanten die in een openbaar Rotterdams bad zwemles verzorgen voldoen vanaf 2017 aan de licentie Zwem-ABC;
- de verenigingen en (commerciële) zwemscholen voldoen minstens aan de geldende BREZ of een aantoonbaar vergelijkbaar zwemveilig en –vaardigheidsniveau;
- de openbare Rotterdams zwembaden voldoen aan het Keurmerk Veilig en Schoon;
- elk openbaar Rotterdams bad heeft een gedragscode voor het omgaan met agressie en geweld;
- in elk Rotterdams zwembad zijn er samenwerkingsafspraken met de politie voor de aanpak van ongewenst gedrag;
- de zwemlesgevers, ook die bij de verenigingen en zwemscholen, leveren eenmaal in de drie jaar een VOG aan.

Exploitatie

- Rotterdam stuurt op basis van dezelfde prestatie-indicatoren, voor de gesubsidieerde zwembaden opgenomen in een beleidsregel;
- de gemeente krijgt beter zicht op de bezetting en benutting van de baden;
- samen met de gesubsidieerde baden werkt de gemeente aan kennisdeling, kwaliteitsverbetering, productontwikkeling, programmering, communicatie en profilering/marketing;
- de gemeente werkt waar mogelijk meer samen met de bij de KNZB aangesloten verenigingen en zet deze verenigingen in bij de exploitatie bij bepaalde baden.

Versterken rol zwemverenigingen

- Rotterdam zet samen met de KNZB en Rotterdam Sportsupport in op vitale, gezonde en sterke zwemverenigingen die een rol in de exploitatie van het zwembad kunnen en willen nemen.

Profilering zwemmen

- Rotterdam maakt gebruik van klanttevredenheidsonderzoeken, mystery guests en collegiale bezoeken;
- de gemeente zet in op aantrekkelijke accommodaties;
- samen met de gesubsidieerde baden zet Rotterdam in op productontwikkeling;
- de gemeente en de gesubsidieerde baden geven de maatschappelijke rol van de zwembaden vorm met partners in het verzorgingsgebied.

Uniformeren tarieven

- Rotterdam uniformeert de tarieven van de door haar geëxploiteerde zwembaden.

Bijlagen

1. Gebruikte begrippen- en afkortingen	24
2. Gebruikte literatuur en achtergrondinformatie	25
3. Informatie is ingewonnen bij	26
4. Overzicht van zwembaden openbaar en niet-openbaar en overig zwemwater in Rotterdam (2014)	27
5. Infographics openbare zwembaden Rotterdam	28
6. Bezoekersaantallen Rotterdamse openbare zwembaden 2008-2014	32
7. Verzorgingsgebieden van zwembaden/ herkomst per type gebruiker van zwembaden in Rotterdam (uit de abonnementverkoopgegevens en toegangssystemen periode 2012-2014)	32
8. Informatie-indicatoren voor gesubsidieerde exploitanten van zwembaden (2015)	35
9. Overzicht van openbare zwembaden in grote steden (2014)	35

1. Gebruikte begrippen- en afkortingen

Animocijfer: Aantal bezoekers/deelnemers, afgezet tegen het aantal inwoners van het verzorgingsgebied, in casu de gemeente Rotterdam;

Bedrijfsuren: Uren waarin zwembad beschikbaar is voor zwemactiviteiten;

Beleidsregel gesubsidieerde zwembaden: in de beleidsregel staan de voorwaarden waaraan de door de gemeente Rotterdam gesubsidieerde baden dienen te voldoen. Deze voorwaarden vloeien voort uit het Beleidskader Zwemmen 2015-2025;

BREZ: Bepalingen, Richtlijnen en Examenprogramma's Zwemdiploma's. De BREZ wordt vastgesteld door het Nationaal Platform Zwembaden/NRZ. Deze organisatie houdt ook toezicht op de naleving van deze richtlijnen. De BREZ 2.0 stelt eisen aan de kwaliteit van zwemvaardigheidsdiploma's, het diplomazwemmen op basis van het zwem-ABC;

Configuratie: de verschillende componenten waarmee een zwembad is opgebouwd;

Doelgroepzwemmen: een zwemactiviteit, waarin een betrekkelijk kleine groep zwemmers dezelfde oefeningen doet, gericht op kracht en conditie onder leiding van een daarin gespecialiseerde zwemonderwijzer. Kenmerk is dat deze activiteiten veelal zijn afgeleid van groepsactiviteiten in sportscholen. De namen zijn daarvan vaak afgeleid en voorzien van het voorvoegsel aqua- zoals: Aqua-robics, Aqua-zumba;

Esco: tienjarig Onderhouds- en Energie Prestatie Contract dat in 2011 door de gemeente is afgesloten met Strukton die daarmee tot 2021 verantwoordelijk is voor het onderhoud en het verbeteren van de energieprestaties van de negen door S&C geëxploiteerde binnenbaden.

Informatie-indicatoren: gegevens over bezetting en benutting van de zwembaden waarmee de gemeente om doelstellingen, afspraken of prestaties voor het betreffende bad bij kan stellen; KNZB: Koninklijke Nederlandse Zwem Bond;

Leszwemmen: het aanleren van zwemvaardigheid. Basis is het zwem ABC. In beginsel kunnen kinderen vanaf de vierde verjaardag deelnemen aan deze vorm van zwemles. Baby- en peuterzwemlessen zijn niet gericht op zwemvaardigheid maar op watergewenning;

Licentie Zwem-ABC: de licentie zijn kwaliteits- en veiligheidseisen aan het Zwem-ABC, het zwemdiploma van het Nationaal Platform Zwembaden/NRZ;

Mystery guest: een ingehuurd persoon, die met een kritische maar opbouwende blik kijkt naar de zwemlocatie, met name vanuit de beleving van de bezoeker. Aandachtspunten zijn o.a. de dienstverlening, het aanbod, de uitstraling en het omgaan met klachten. De mystery guest geeft verbeterpunten door aan de opdrachtgever;

Nationaal Platform Zwembaden/NRZ: Het Nationaal Platform Zwembaden/Nationale Raad Zwemdiploma's. Deze organisatie wordt bestuurd door de vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Vereniging van Recreatieondernemers Nederland (RECRON) en de KNZB;

Schoolzwemmen: Schoolzwemmen is het krijgen van nat bewegingsonderwijs onder schooltijd in (school)klas verband.

RSO; Rotterdamse Service Organisatie: verzorgt ondersteunende en stafprocessen ten behoeve van de bedrijfsvoering van het concern Rotterdam op de terreinen personeel, informatievoorziening en ICT, juridisch, organisatie, financieel, inkoop, administratie, communicatie en huisvesting/facilitair. Vanwege de beginnende letters van deze terreinen ook wel de "pijoflach"-funties genoemd.

SFN: Sportfondsen Nederland;

Stichting Sportfondsen Rotterdam: het samenwerkingsverband van vier Sportfondsenaccommodaties in Rotterdam;

SO Vastgoed: afdeling vastgoed van de directie REO van het cluster Stadsontwikkeling, gemeente Rotterdam. Als eigenaar verantwoordelijk voor het beheer, verhuur en groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed waaronder de zwembaden;

SPRZ: Stichting Promotie Rotterdamse Zwembaden;

Verenigingszwemmen: alle vormen van zwemactiviteiten georganiseerd door een bij de KNZB, Reddingsbrigade Nederland (Koninklijke Nederlandse Bond tot het Redden van Drenkelingen) of Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB) aangesloten vereniging. De vereniging huurt zwemwater. De inbreng van het zwembad blijft veelal beperkt tot het houden van toezicht vooral op de wijze waarop de vereniging de veiligheid bewaakt;

VOG: Verklaring Omtrent Gedrag, een verklaring van het ministerie van Justitie waaruit blijkt dat het gedrag van een persoon in het verleden geen bezwaar vormt voor het vervullen van een specifieke taak of functie in de samenleving, zoals zwemonderwijzer of trainer bij een vereniging;

Vrijzwemmen: De zwemactiviteit, waarvoor de inzet van het zwembadpersoneel uitsluitend bestaat uit het houden van toezicht. Kenmerk van vrijzwemmen is, dat er geen, of beperkt, direct verband is tussen het aantal zwemmers en de personeelsinzet. Voorbeelden van vrijzwemmen zijn banen zwemmen en zwemmen voor bijvoorbeeld gezinnen en moeder en kind.

VTO: vrijetijdsonderzoek dat elke twee jaar wordt uitgevoerd onder Rotterdammers van 13 tot en met 75 jaar waarin gegevens over sportdeelname van Rotterdammers opgenomen worden.

Zwemactiviteit: schoolzwemmen, leszwemmen, verenigingszwemmen, doelgroepzwemmen, vrij zwemmen.

2. Gebruikte literatuur en achtergrondinformatie

In de tekst wordt naar deze nummering verwezen als bronnen staan vermeld:

1. Beantwoording kamervragen over het bericht dat de Nederlandse Reddingsbrigade een ongekend drukke tijd heeft, Ministerie van VWS, 2014.
2. Beantwoording kamervragen over het bericht dat scholen steeds minder vaak schoolzwemmen aanbieden, Ministerie van OCW, 2013.
3. Effecten van privatiseren zwembaden, S. Bakker in: Vrijtijdsstudies, 2013.
4. Exploitatiescans zwembaden (4 stuks), BBN/Drijver en Partners, 2013.
5. Het einde van de openbare zwembaden?! De veranderende gemeentelijke waarden vragen om nieuwe organisatiestructuren, T. van Etten, 2013.
6. Het zwembad als wijkonderneming, Ministerie van BZK, 2014.
7. Ik wil wel dat mijn kind leert zwemmen, Mullier Instituut, 2009.
8. Klanttevredenheidsonderzoek zwembaden, Gemeente Rotterdam, 2008.
9. "Leren zwemmen..." Een taak van onderwijs? Gemeenten? BSO's? Of toch van de ouders?, Vereniging Sport en Gemeenten, 2010.
10. Masterplan zwembaden, Gemeente Rotterdam, 2007.
11. Masterplan accommodaties 2014, KNZB, 2014.
12. Meerjarenbeleidsplan 2013-2016, KNZB, 2013.
13. Notitie Toekomst van de Rotterdamse zwembaden, Gemeente Rotterdam, 2011.
14. Rapportage Sport, Sociaal Cultureel Planbureau, 2015.
15. Rapportage Rotterdam Masterplan zwembaden, trends en ontwikkelingen, Hopman Andres Consultants, 2007.
16. Toekomstvisie Schiedamse zwembaden, Gemeente Schiedam, 2012.
17. Verdrinking bij kinderen in Nederland, B. Ramp e.a. in: Nederlands Tijdschrift voor geneeskunde, 2014.
18. Wat is de maatschappelijke waarde van een zwembad?, R. Haagen e.a. in: Vlaams tijdschrift voor sportbeheer, 2013.
19. Wie doen er aan sport en cultuur? Eerste presentatie van de gegevens uit de vrijetijdsomnibus 2012, Sociaal en Cultureel planbureau.
20. Vrijetijdsonderzoek 2013, gemeente Rotterdam, 2013.
21. Zwembaden moeten eens goed in de spiegel kijken, L. Blomhof: in Sport Knowhow XL, 2013.
22. Zwembadwater is hot, 4 scenario's over de rol van zwemverenigingen in accommodaties, J. Kossen e.a. in: Sport Knowhow XL, 2014.
23. Zwemmen in Nederland, de zwemsport in al zijn facetten nader belicht, Mullier Instituut, 2013.
24. Zwemmonitor, Een beeld van het aanbod van zwemwater in Nederland, Vereniging Sport en Gemeenten, 2012

3. Informatie is ingewonnen bij:

Gedelegeerd opdrachtgever

V. Hunnik;

Projectteam zwembeleid

M. van de Meer (namens uitvoering), C. Maasen (hardware), J. van Herpen (software), K. Kok (orgware) en A. Jongenelen (projectleider);

Werkgroepen hardware, software, orgware

M. Hazenoot (bedrijfsleider sportcentrum Schuttersveld), R. Jansson (SO Vastgoed), H. Timmerman (Sportfondsen Rotterdam), R. van Ginkel (J&O), R. van Ombergen (rayonmanager S&C), W. Schut (bedrijfsleider sportcentrum West) en B. Ondaan (bedrijfsleider zwembad Afrikaanderplein);

Interne klankbordgroep

Alle bedrijfsleiders zwembaden, teammanagers en rayonmanagers SenC;

Externe klankbordgroep

K. Breedveld (Mulier Instituut), A. Otgaar (Erasmus Universiteit), B. Verkoelen (Sportfondsen Nederland), E. de Zwart (KNZB), M. van den Brink (KNZB), M. Verkaik (Sportsupport) en F. Bijl (SO Vastgoed);

Ondernemersplatform

K. Lamberts (Convisie), R. ter Hoeven (Novum Nexu), M. van der Heijden (Optisport), D. Kramer (Convisie), A. van Kesteren (Novum Nexu) en H. Timmerman (Sportfondsen Rotterdam).

Interviews

Regiogemeenten

R. Vermeulen en M. de Regt (gemeente Capelle aan den IJssel), M. Schep en V. van Welzenis (gemeente Lansingerland), S. van Reij (gemeente Maassluis), E. Trommel (gemeente Schiedam) en R. van Winden (gemeente Spijkenisse);

Conform samenwerkingsafspraken

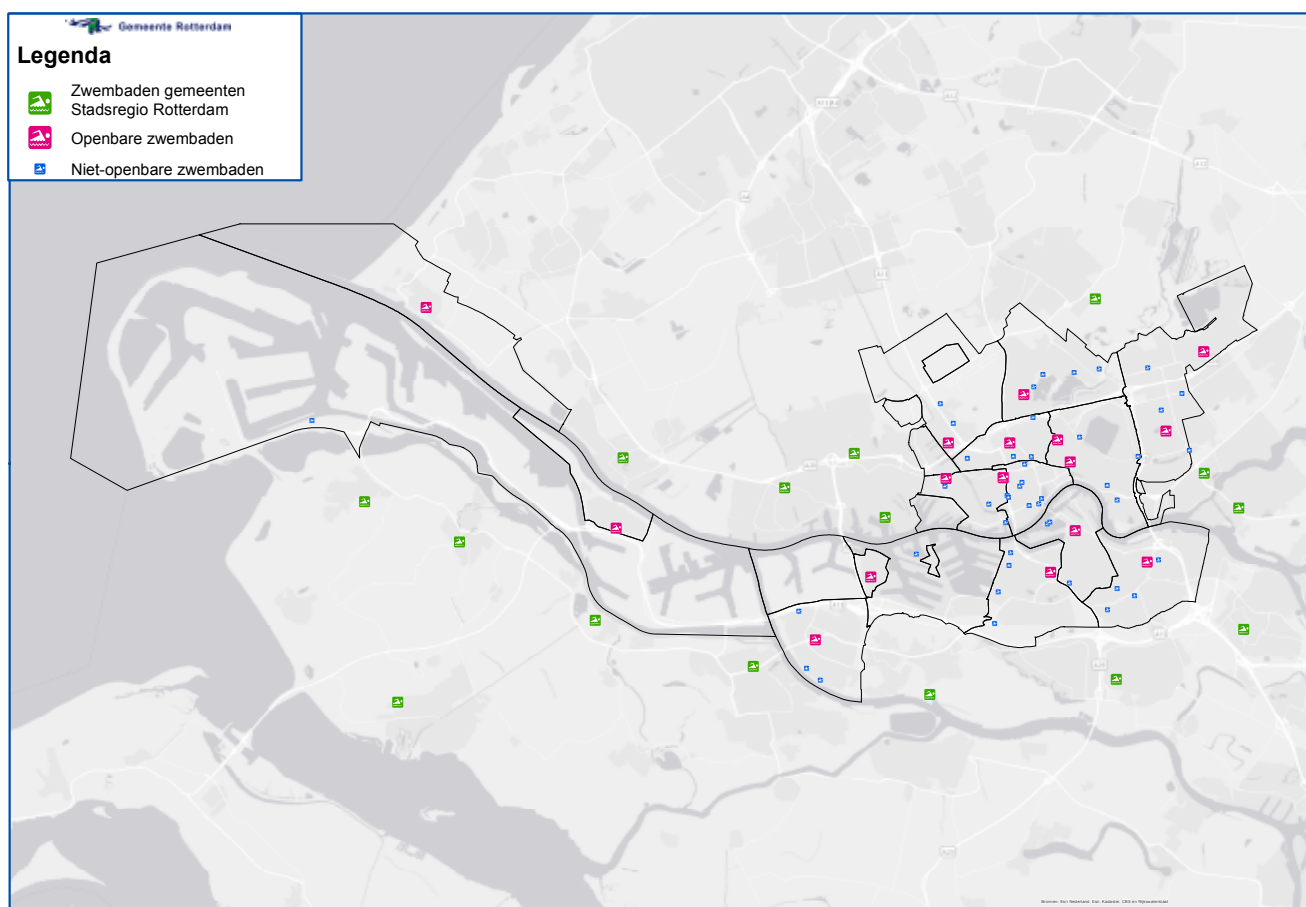
T. Soulliaert (stad Antwerpen)

G5

L. Hendriks, H. Hilgers (gemeente Amsterdam), S. Dee, M. Muller (gemeente Den Haag), G. van der Wal, A. Schrijver, E. Hutten, C. Kuipers (gemeente Utrecht) en M. Bax (gemeente Eindhoven).

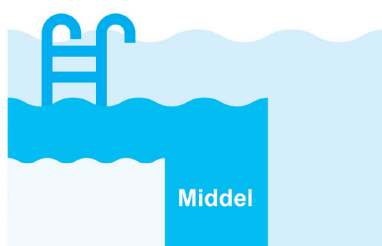

4. Overzicht van zwembaden openbaar en niet-openbaar en overig zwemwater in Rotterdam (2014)

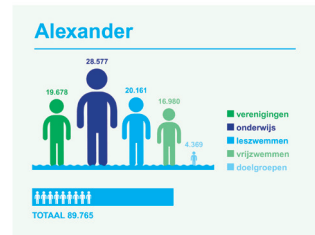

5. Infographics openbare zwembaden Rotterdam

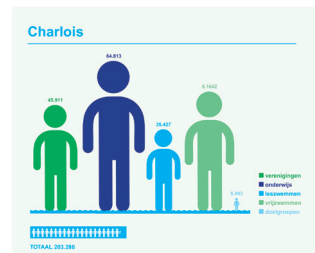
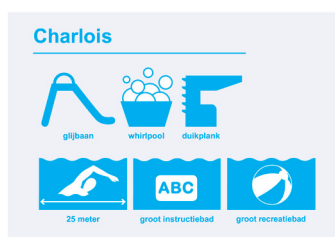
Afrikaanderplein

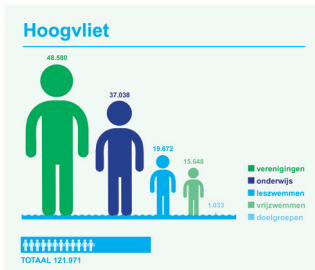
Alexander

Charlois

Hoogvliet

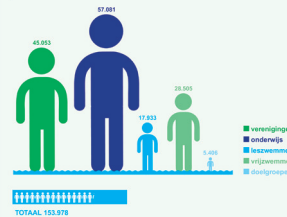
IJsselmonde

IJsselmonde

IJsselmonde

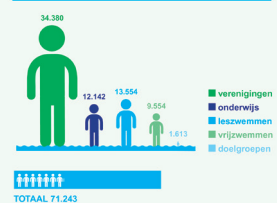
Overschie

Overschie

Overschie

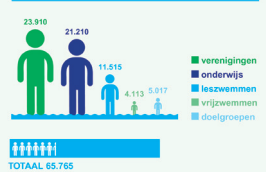
Schuttersveld

Schuttersveld

Schuttersveld

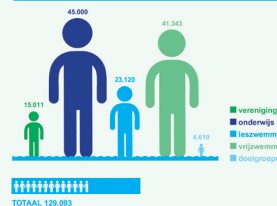
West

West

West

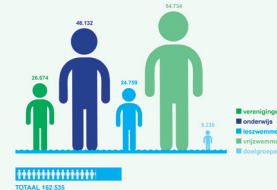
Wilgenring

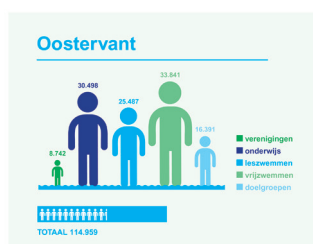
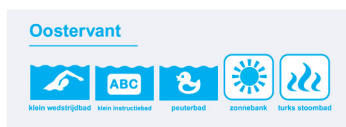
Wilgenring

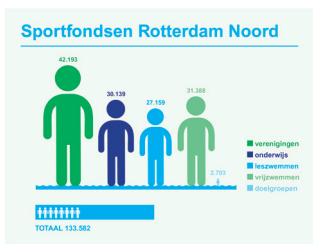
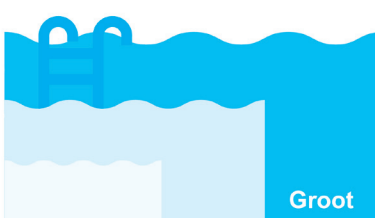
Wilgenring

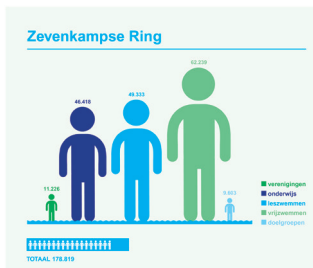
Oostervant

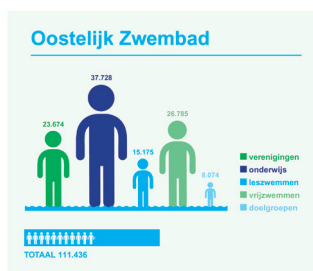
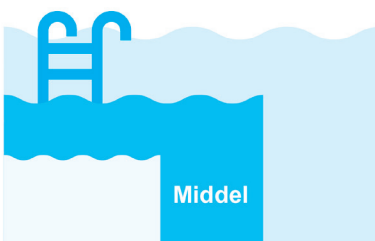
Sportfondsen Rotterdam Noord

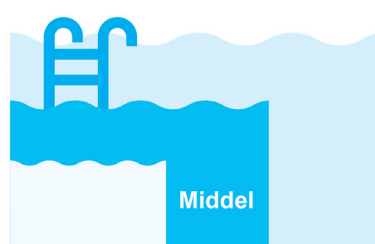
Zevenkampse Ring

Oostelijk Zwembad

De Zeehond

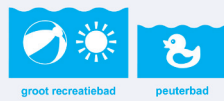

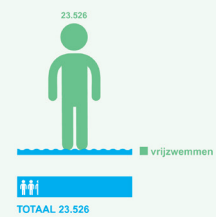
Hoek van Holland

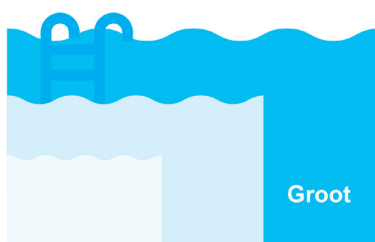
Hoek van Holland

Hoek van Holland

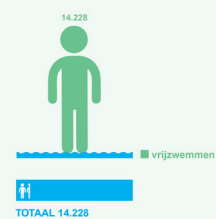
Pernis

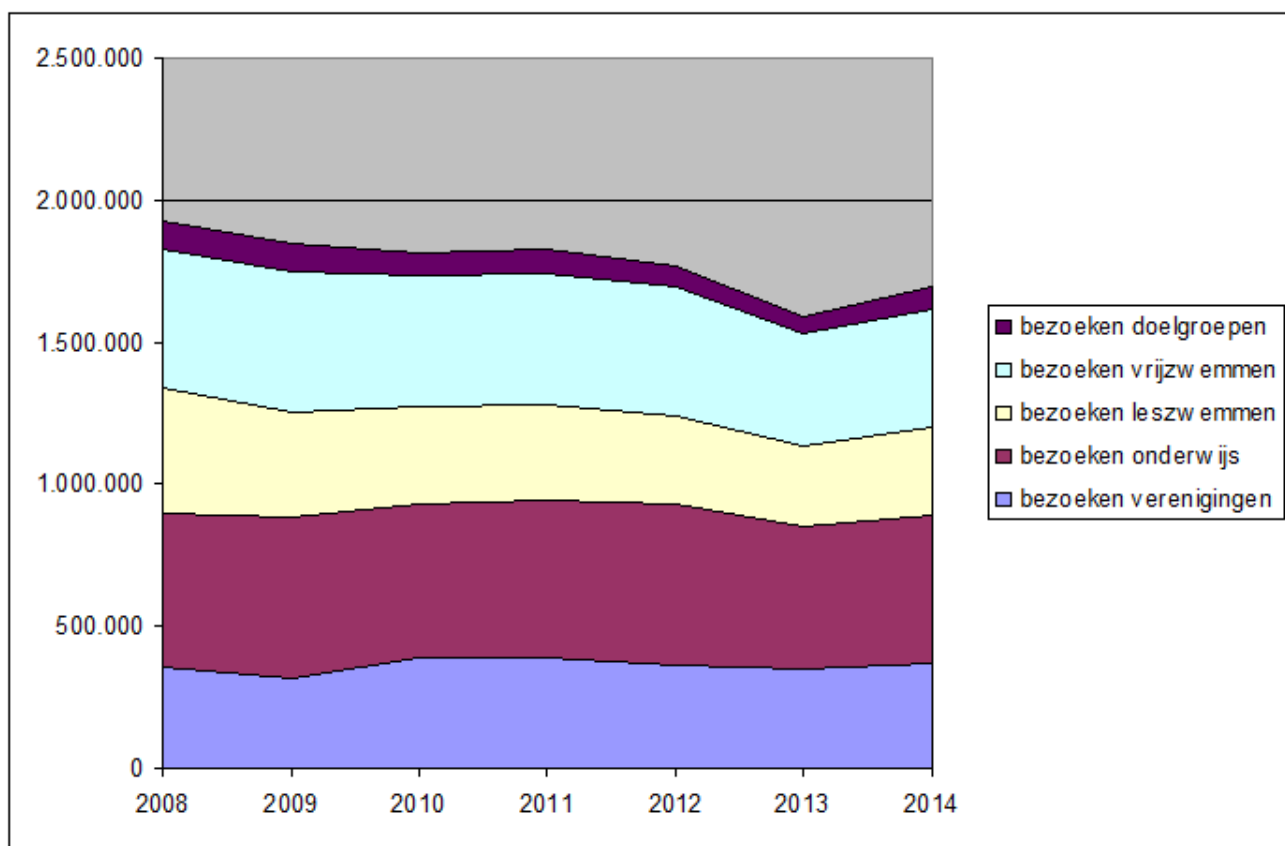
Pernis

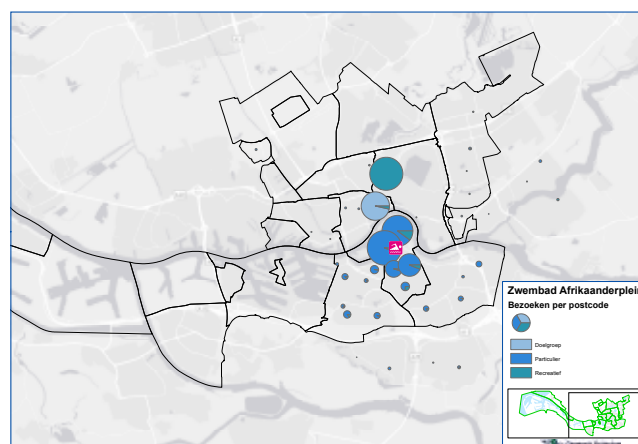
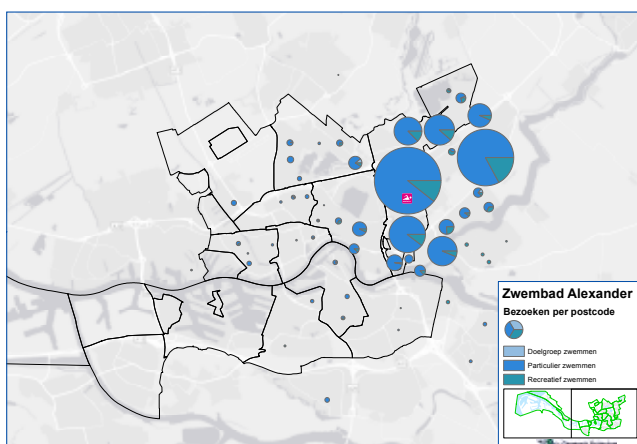
Pernis

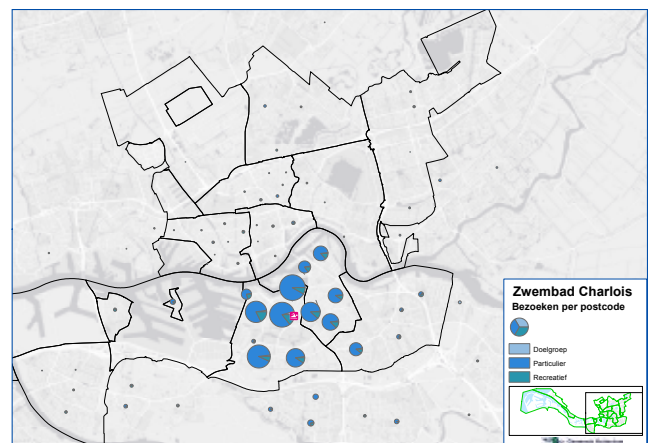
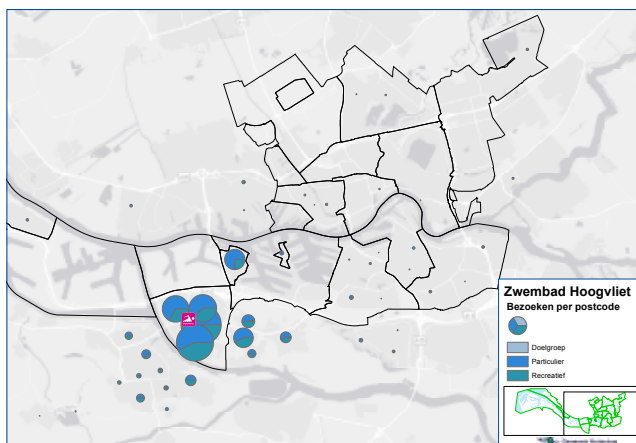
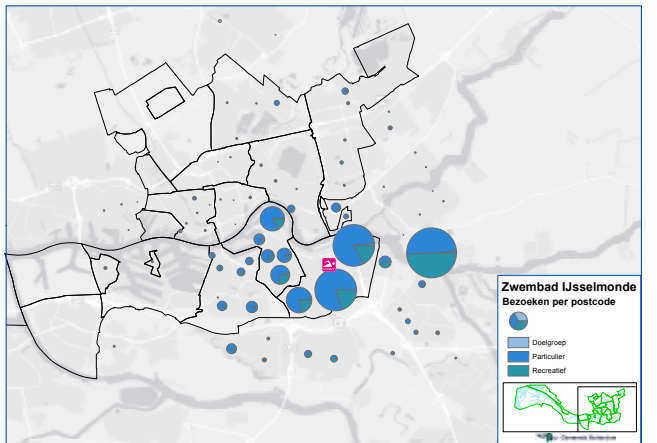
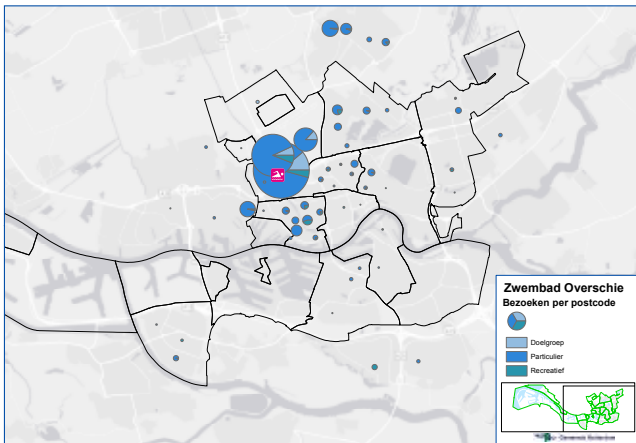
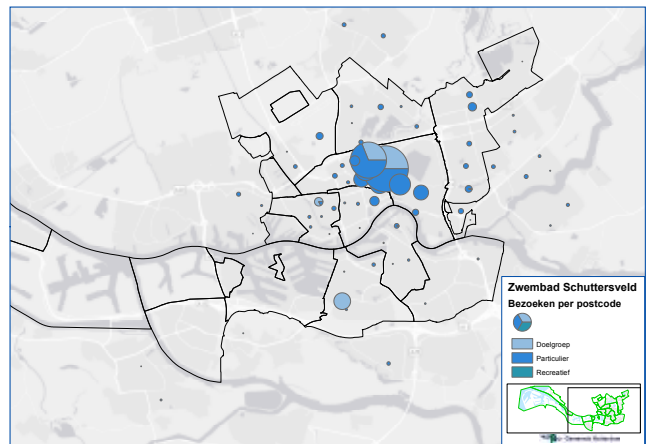
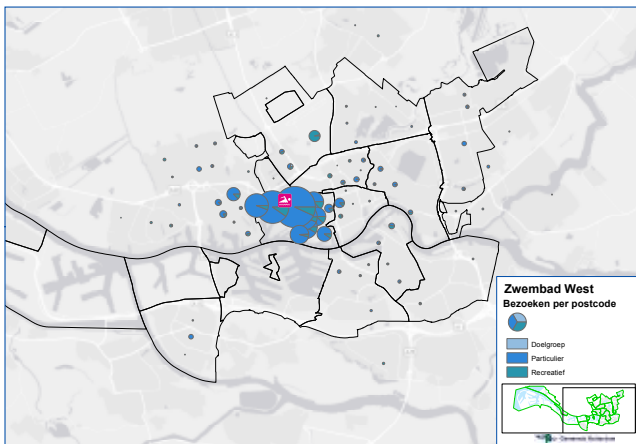
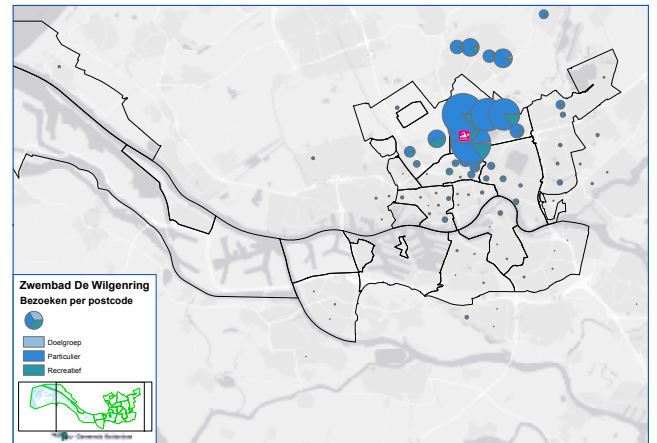
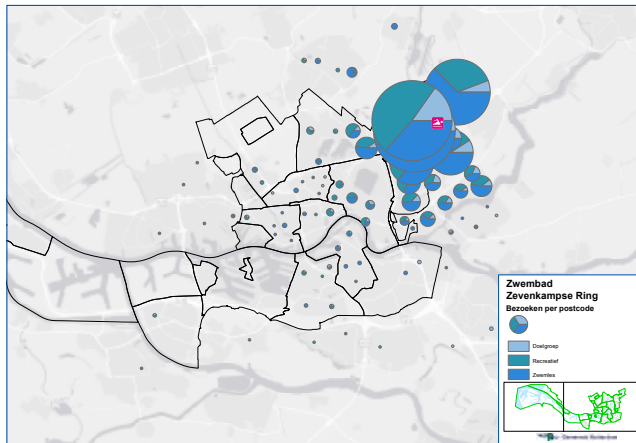

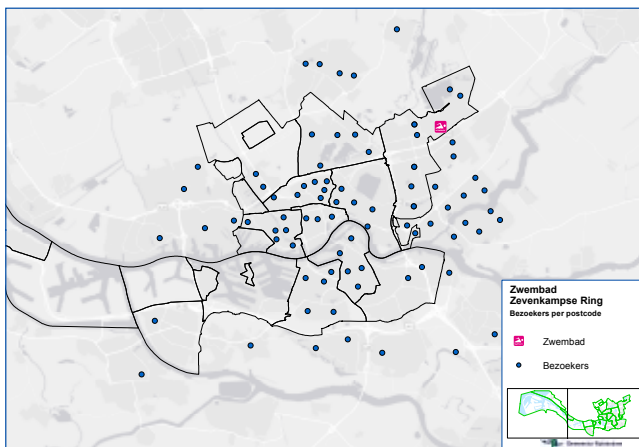
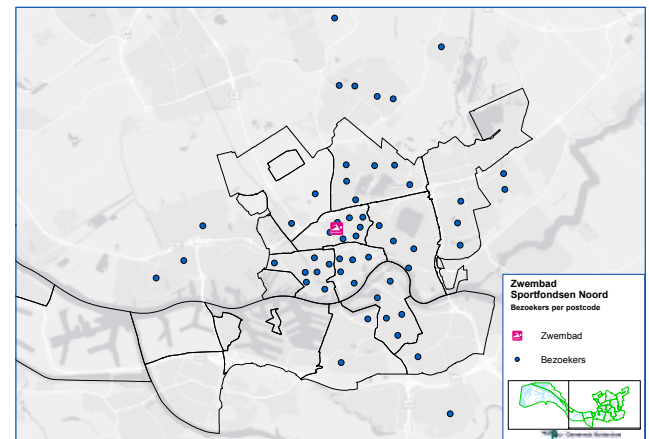
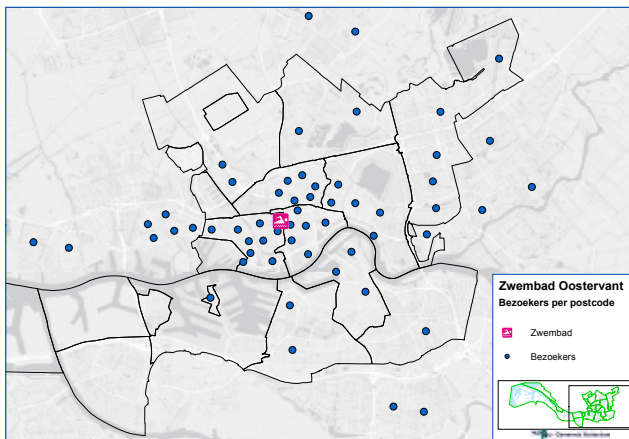
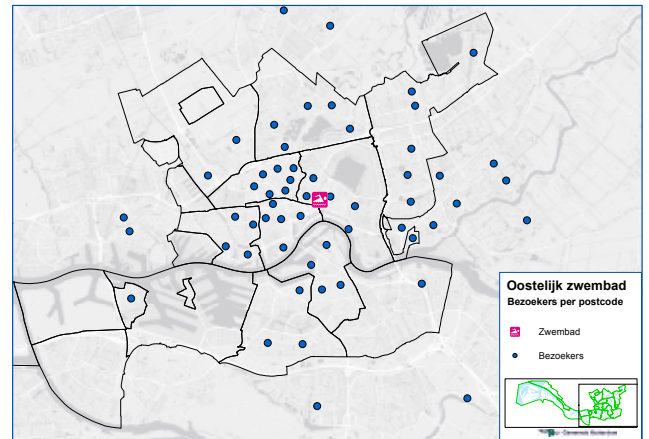
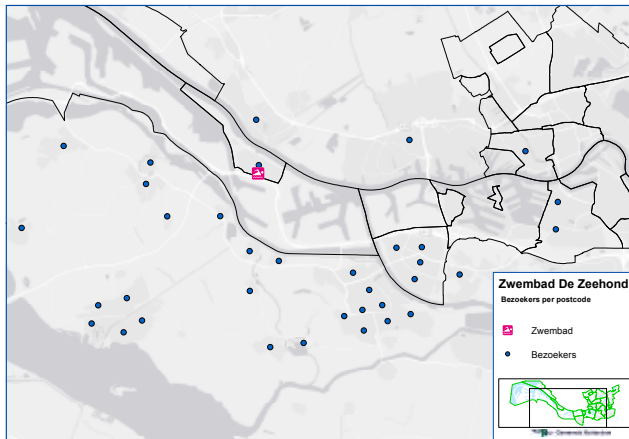
6. Bezoekersaantallen Rotterdamse openbare zwembaden 2008-2014

7. Verzorgingsgebieden van zwembaden/ herkomst per type gebruiker van zwembaden in Rotterdam (uit de abonnementverkoopgegevens en toegangssystemen periode 2012-2014)

De verzorgingsgebieden van de Sportfondsenbaden zijn niet gebaseerd op aantallen bezoekers per postcode

8. Informatie-indicatoren voor gesubsidieerde exploitanten van zwembaden (2015)

Bedrijfsuren

- Bedrijfsuren schoolzwemmen
- Bedrijfsuren leszwemmen
- Bedrijfsuren verenigingszwemmen
- Bedrijfsuren doelgroepen zwemmen
- Bedrijfsuren (vrij)zwemmen

Aantal bezoekers

- Bezoekers schoolzwemmen
- Bezoekers leszwemmen
- Bezoekers verenigingszwemmen
- Bezoekers doelgroepen zwemmen
- Bezoekers (vrij)zwemmen

Aantal afgegeven zwemdiploma's

Gemiddeld aantal deelnemers per verhuurd uur

Verhouding aantal bezoekers / formatie

Aantal bedrijfsuren per formatie (u/fte)

Animocijfer

Cijfer klanttevredenheidsonderzoek

9. Overzicht van openbare zwembaden in grote steden (2014)

Den Haag

De Blinkert	Gemeente Den Haag	middelgroot
De Houtzagerij	Gemeente Den Haag	middelgroot
Overbosch	Gemeente Den Haag	groot
De Waterthor	Gemeente Den Haag	groot
Zuiderpark	Gemeente Den Haag	groot
Hofbad (50-meterbad)	Gemeente Den Haag	groot

Utrecht

Aquacenter Den Hommel	Gemeente Utrecht	groot
De Kwakel	Gemeente Utrecht	groot
Fletiomare	Gemeente Utrecht	groot
Krommerijn (50-meterbad)	Gemeente Utrecht	groot

Amsterdam

Zuiderbad	gemeente Amsterdam	middelgroot
Mirandabad	gemeente Amsterdam	groot
Marnix	stichting Space	groot
Sloterpark (50-meterbad)	optisport	groot
Sportplaza Mercator	sportfondsen	groot
Amsterdam-Oost	sportfondsen	middelgroot
Bijlmer sportcentrum	optisport	groot
Floraparkbad (buitenbad)	gemeente Amsterdam	groot
Flevoparkbad (buitenbad)	gemeente Amsterdam	groot
Brediusbad (buitenbad)	gemeente Amsterdam	groot

Beleidskader Zwemmen 2015-2025

Colofon:
Uitgave: Gemeente Rotterdam, april 2015

www.rotterdam.nl
www.rotterdamsportstad.nl
infosenc@rotterdam.nl